Universitetet i Sørøst-Norge

En studieporteføljе for framtiden

Rapport fra prosjekt

helhetlig utvikling av studieporteføljen ved USN

Dato 01.12.23

1 Innledning og bakgrunn for prosjektet 4
1.1 Ny styringspolitikk 6
1.2 USNs strategi og utviklingsavtalen med KD 6
1.3 Strammere økonomiske rammer 6
1.4 Endringer i studentpopulasjonen 7
1.5 Økt handlingsrom for fornyelse 7
2 Prosjektets mål, mandat og organisering 7
2.1 Mål og mandat 8
2.2 Organisering 8
3 Status på dagens studieportefølje ved USN 8
3.1 Antall studietilbud 8
3.2 Campusbaserte versus nett- og samlingsbaserte studietilbud 9
3.3. Utvikling i antall søkere og studenter 10
3.3.1 Søkertall 10
3.3.2 Opptak og nye studenter 11
3.3.3 Totalt antall registrerte studenter 14
3.3.4 Studenter fordelt på utdanningsnivå 15
3.4 Studenttall i emner og studieprogrammer 16
3.5 Studiepoengs- og kandidatproduksjon 17
3.6 Oppsummering av status i studieporteføljen 18
4 Føringer for utvikling av studieporteføljen 19
4.1 Krav i lov og forskrifter 19
4.2 Prinsipper for porteføljestyring ved USN 19
4.3 USNs strategi 20
4.4 Politiske føringer 20
5 Spørsmål og dilemmaer i utviklingen av studieporteføljen 21
6 Anbefalinger fra prosjektet 23
6.1 Profil på framtidig studieportefølje ved USN 23
6.1.1 Forsterket målgruppetenkning og levende campuser 23
6.1.2 Styrke profesjonsorienteringen og arbeidslivsrelevansen i utdanningene 24
6.1.3 Satsing på omstilling, nyskaping og bærekraft 25
6.1.4 Økt grad av tverrfaglighet 25
6.1.5 Økt satsing på fleksible utdanninger 25
6.1.6 Vurdere behovet for parallelle studieprogram 26
6.1.7 Vurdere masterporteføljen 27
6.2. Fakultetenes kontinuerlige vurdering av studieporteføljen 27

6.2.1 Konkretisering av SEFØ-modellen 27
6.2.2 Praktisering av SEFØ-modellen 28
6.3 Modell for handlingsrom for nyvinninger 29
6.3.1 0-opptak som virkemiddel for økt handlingsrom 29
6.3.2 Prosess for vurdering av omfordeling 30

Sammendrag

Strammere økonomi, reduksjon i søker- og studenttall og KDs forventning til universitetene om i større grad å ta grep om dimensjonering av studieporteføljen, inngår i bakgrunnen for studieporteføljeprosjektet. Dette er det redegjort for i kapittel 1.

Kapittel 2 beskriver prosjektets mål, mandat og organisering. Prosjektets hovedoppgaver har vært å peke ut en retning for utvikling av morgendagens studietilbud, foreslå et system for å sikre at USNs framtidige studieportefølje er i tråd med SEFØ-modellen og skape handlingsrom for å fornye studieporteføljen ut fra framtidige kompetansebehov gjennom å etablere mekanismer for omfordeling.

Kapittel 3 beskriver status dagens for dagens studieportefølje langs noen sentrale dimensjoner fordelt på fakultet og campus. Studieporteføljen ved USN kjennetegnes av et differensiert og stort antall studietilbud. Det har skjedd en ønsket vridning av studietilbudet med en økning i antall mastertilbud og masterstudenter. Mange utdanninger rekrutterer imidlertid ikke godt nok til at studiet er i økonomisk balanse og at læringsmiljøet har ønsket størrelse. Ved HIU og TNM har en stor andel av emnene færre enn 20 studenter i høstsemesteret 2023. Disse fakultetene har også flest studietilbud med færre enn 20 studenter.

Samlet søker- og studenttall har gått ned de siste årene, og antall nye studenter viser en betydelig nedgang fra 2018, særlig ved HIU og campusene Notodden og Vestfold. Campusene Notodden og Bø har betydelig reduksjon i antall campusstudenter. Parallelt har det vært en viss økning i antall studenter som benytter seg av nett- og samlingsbaserte tilbud. Av campusene kan kun Drammen og Porsgrunn per 2023 vise til en netto vekst i antall registrerte studenter siden 2017.

Kapittel 4 beskriver nasjonale og institusjonelle føringer for utvikling av studieporteføljen, som krav i lov og forskrift, styrets fastsatte premisser for porteføljestyring ved USN, USNs strategi og politiske føringer.

I kapittel 5 peker rapporten på en rekke dilemmaer knyttet til utvikling av studieporteføljen:

Dagens studieportefølje ved USN er i stor grad en videreføring av den historiske utviklingen og det profesjonsrettede studietilbudet ved de tidligere høgskolene som inngår i USN. I en situasjon med rekrutteringsutfordringer og strammere økonomi vil det være nødvendig med endringer som bryter med de historiske linjene. Å balansere hensynene til faglig og økonomisk bærekraft mot hensyn til lokale interesser og tradisjoner vil bli utfordrende.

USN har en bred studieportefølje og tilbyr et stort antall emner, Mange av emnene har få registrerte studenter. Forholdet mellom bredden i porteføljen, antall emner, valgmulighetene for studentene og økonomisk bærekraft og hensynet til læringsmiljø, utgjør et dilemma.

USNs profil som flercampusuniversitet er godt befestet i USN, i regionen og nasjonalt. Det er nødvendig å diskutere hva som skal tilbys framover på hver campus, og om de regionale behovene kan møtes på andre måter enn slik vi organiserer og tilbyr våre studier i dag.

Nett- og samlingsbaserte studietilbud øker i omfang. Økt andel av studenter som sjelden er på campus, kan imidlertid gå på bekostning av ønsket om attraktive campuser med levende studentmiljø, noe som allerede er en utfordring ved enkelte av campusene.

Studietilbud som ikke lenger har nødvendig søker- og studentgrunnlag, vil utfordre fagmiljøene til omstilling. Det kan bli nødvendig å overføre studieplasser til andre deler av organisasjonen, andre fagområder eller andre campuser. Universitetets samlede kompetanseprofil og dimensjoneringen av fagmiljøene kan komme i ubalanse med ønsket framtidig portefølje. Samtidig må de berørte ansatte ivaretas. Dette er et anliggende som må håndteres i organisasjonen.

Kapittel 6 inneholder prosjektets forslag til retning på framtidig studieporteføljen ved USN. Prosjektet foreslår forsterket målgruppetenkning og levende campuser, styrket profesjonsorientering og arbeidslivsrelevans, satsing på temaer/fagområder som omstilling, nyskaping og bærekraft, økt tverrfaglighet i studietilbudet, økt satsing på fleksible utdanninger og en vurdering av parallelle studieprogram og den samlede masterporteføljen.

Kapitlet inneholder forslag til presisering av SEFØ-modellen og hvordan den kan brukes mer aktivt i den interne styringen.

Til sist foreslår prosjektgruppen hvordan USN kan skaffe seg handlingsrom for nyvinninger i studieporteføljen framover når budsjettene blir strammere. Forslaget innebærer vurdering av 0-opptak i studietilbud med færre enn 20 nye studenter i snitt de siste 3 årene (15 for utøvende kunstneriske utdanninger). Det foreslås å etablere en institusjonell gruppe som skal vurdere nye initiativ og eventuell omfordeling av ressurser mellom fakultet og mellom campus i forbindelse med 0-opptak.

1 Innledning og bakgrunn for prosjektet

Utdanningskapasitet og mekanismer for å skalere kapasiteten både totalt og for det enkelte fagområde, er tema som alltid har hatt stor oppmerksomhet nasjonalt og på det enkelte universitet eller høyskole. Enkelt sagt har dimensjoneringen i høyere utdanning i Norge i stor grad vært en kombinasjon av studentenes etterspørsel etter høyere utdanning og arbeidslivets behov for kvalifisert arbeidskraft. Det er flere grunner til at Universitetet i Sørøst-Norge har satt dimensjonering og utvikling av studieporteføljen på dagsorden. Flere av disse årsakene er felles for hele UH-sektoren, og flere universiteter har satt i gang studieporteføljeprosjekter.[1]

1.1 Ny styringspolitikk

Et porteføljeprosjekt kan ses som en naturlig oppfølging av Kunnskapsdepartementets nye styringspolitikk for UH-sektoren, der lærestedenes ansvar for å dimensjonere utdanningene er framhevet. Kunnskapsdepartementet forventer at universiteter og høyskoler framover tar et sterkere grep om dimensjoneringen av studieporteføljen[2]. I Utsynsmeldingen[3] heter det at universiteter og høyskoler «skal prioritere å øke antall studieplasser innenfor IKT, helse og grønn omstilling. Universitetene må selv sørge for å omdisponere ressurser slik at kapasiteten økes på områder som er etterspurte». Det innebærer at universitetene utøver samfunnsansvar gjennom å bidra med kompetanse på etterspurte områder. Det er også varslet en stortingsmelding om profesjonsutdanningene våren 2024. Gitt USNs sterke profesjonsprofil kan den gi viktige føringer framover.

1.2 USNs strategi og utviklingsavtalen med KD

Porteføljeutviklingen er et ledd i implementeringen av USNs strategi og utviklingsavtale med Kunnskapsdepartementet. USNs strategi og hovedprofil som et profesjonsrettet og arbeidslivs-orientert universitet, krever løpende vurdering av samfunnets behov, bevissthet om de langsiktige utviklingstrekkene i samfunnet og evne til å gjøre strategiske endringer i studieporteføljen.

USN profil som et flercampusuniversitet er godt befestet i USN, i regionen og nasjonalt, og flercampusorganiseringen skal være et viktig konkurransefortrinn. USN har et ansvar for å bidra til å dekke regionens behov for arbeidskraft innenfor velferdssektoren og til yrker som bidrar til næringsutvikling og regionens grønne skifte. Samlet utgjør disse utdanningene majoriteten av studietilbudene ved USN. Det er imidlertid ikke avklart hvorvidt det regionale ansvaret innebærer at USN skal tilby disse utdanningene på campus i alle eller de fleste deler av regionen slik tilfellet langt på vei er i dag. USN tilbyr f.eks. sykepleierutdanning på tre campuser, foruten to desentraliserte tilbud, bachelor i økonomi og ledelse tilbys på fem campuser, ingeniørutdanning samt grunnskole- og barnehagelærerutdanning på fire campuser. Det regionale behovet er også i mange tilfeller knyttet opp mot ønsker om studietilbud som er tilpasset studenter som er i arbeid.

1.3 Strammere økonomiske rammer

Det er flere forhold som peker i retning av strammere økonomi framover, og som vil gjøre det nødvendig for USN, som for andre universiteter og høyskoler, å prioritere sterkere. En grunn er redusert bevilgning over statsbudsjettet som følge av press på offentlig budsjetter framover. Men også lavere studiepoengproduksjon ved USN, inndekning til satsninger i UH-sektoren og innføring av egenbetaling for utenlandsstudenter, bidrar til lavere bevilgninger over statsbudsjettet. I tillegg kommer økt konkurranse om eksterne midler og om framtidige studenter. Universitetet har flere

[1] Se for eksempel styresak fra HVL fra juni 23 eller rapport fra UIT av august 23.
[2] Meld. St. 19 (2020-2021) Styring av statlige universiteter og høyskoler
[3] Meld. St. 14 (2022 – 2023) Utsyn over kompetansebehovet i Norge

studietilbud med få studenter, og det er nødvendig med en gjennomgang av studietilbud med nedgang i antall søkere, lav studieproduksjon og begrenset gjennomstrømming slik at det kostnadene står i forhold til inntektene i den samlede studieporteføljen. Samlet utfordrer dette også universitetet til å omfordele på tvers av fakulteter og campuser, for å få handlingsrom til å videreutvikle universitetet med attraktive og framtidsrettede utdanninger.

1.4 Endringer i studentpopulasjonen

Det er flere utviklingstrekk som tilsier at studentpopulasjonen ved USN vil endres i årene framover. For det første vil behovet for fleksible utdanninger og etter- og videreutdanning mest sannsynlig øke. Det kan gi forholdsmessig færre unge og flere voksne studenter framover. Det skal imidlertid bemerkes at gjennomsnittsalderen på studentene ved USN har vært stabil de siste årene.

For å befeste og videreutvikle USNs profil og sikre et tilstrekkelig studenttilfang, må utdanningene tiltrekke seg flere studentgrupper, det være seg voksne studenter som ønsker påfyll, studenter som ønsker å kombinere studier og arbeid, studenter som ønsker å studere hjemmefra eller fra arbeidsplassen og studenter som er opptatt av hybride læringsformer mfl. Dette vil være i tråd med USNs mål om å rekruttere nye grupper inn i høyere utdanning, gitt behovet for å øke studietilbøyligheten og utdanningsnivået i regionen. Dette vil kreve omlegging, men kan også gi nye muligheter. En slik endring må skje parallelt med at vi opprettholder attraktive og levende campus og tilbyr gode utdanninger for studenter på fulltidsutdanninger på campus.

Innføring av studieavgifter for studenter utenfor EU/EØS fra 2023 betyr også endringer i studentpopulasjonen ved universitetet. Så langt har storparten av rekrutteringsgrunnlaget for mange av de engelskspråklige masterutdanningene falt bort etter innføring av studieavgiften. Det er usikkert om dette kan erstattes med stipendordninger eller økt rekruttering fra europeiske land.

Fødselstallene i Norge gikk ned fra 2009, men har steget noe igjen. Størrelsen på kullene som skal inn i høyere utdanning vil dermed øke noe de neste årene, for så å falle fra andre halvdel av 2030-tallet. Disse svingningene vil også ha betydning for rekruttering av ulike studentgrupper.

1.5 Økt handlingsrom for fornyelse

Gitt endringene nevnt over blir det avgjørende at universitetet framover har en studieportefølje som er faglig og økonomisk bærekraftig, samtidig som vi utvikler en framtidsrettet og attraktiv studieportefølje i takt med nye behov og framtidige økonomiske rammebetingelser.

Gjennom å prioritere, ønsker USN framover å skaffe seg handlingsrom til å fornye studieporteføljen, utvikle nye studietilbud og fortsette arbeidet med å heve utdanningskvaliteten. Målet er at vi skal være attraktive for søkere til høyere utdanning og at studenter som velger våre studietilbud, opplever et godt læringsmiljø og lykkes med utdanningen. Målet er å bli et enda bedre og mer framtidsrettet universitet, og at USN på den måten kan styrke sin posisjon og sine muligheter til å løse samfunnsoppdraget og tilby arbeidslivsrettede utdanninger med høy kvalitet.

2 Prosjektets mål, mandat og organisering

Prosjektet ble nedsatt av rektor og endelig mandat godkjent 28.04.23 (vedlegg 1). Prosjektperioden ble i styringsgruppemøte i august forlenget til 01.12.23.

2.1 Mål og mandat

Hovedmålet med prosjektet er å øke USNs evne til å gjennomføre strategiske endringer i studieporteføljen.

Prosjektets mål innebærer å foreslå:

- En retning for utvikling av USNs studieportefølje.
- Et system som bidrar til/sikrer at USN studieportefølje er i tråd med SEFØ-modellen.
- En prosess for å etablere handlingsrom for fornyelse i studieporteføljen, inkludert kriterier og prosess for å omfordele studieplasser mellom fakulteter og campus

Prosjektet hadde også i oppgave å foreslå nedtrekk og omfordeling fra 2024 som følge av KDs tilbaketrekning av studieplasser gitt i forbindelse med pandemien. Prosjektets innstilling ble sendt til styringsgruppen 03.08.24, som behandlet saken 08.08.23. Dette er tatt inn i arbeidet med neste års budsjett og denne delen av prosjektet er derfor ikke videre beskrevet i denne rapporten[4].

2.2 Organisering

Arbeidet har vært organisert som et prosjekt med følgende organisering:

Styringsgruppe	Petter Aasen, Heidi Ormstad, Kristian Bogen (fra rektoratet), Nora R. Houidi (studentleder) og Berit Bratholm (FF, tjenestemannsrepresentant)
Prosjektleder	Ingvild Marheim Larsen (viserektor for utdanning)
Prosjektgruppe	Foruten prosjektleder Ingvild Marheim Larsen, Pia Bing-Jonsson, Per-Ludvik Kjendlie, Hans Anton Stubberud, Morten Melaaen (dekaner), Vibeke Bredahl (AUS), Terje Thomassen (Øk) og Erlend Kåsereff (student-representant)
Referansegrupper	Fakultetenes ledergrupper, institusjonelt IDF samt fakultetenes ID-møter
Sekretariat	Kjetil Horgmo, Irene Kongsvik (til 01.09.23) og Svein Hansen (Infra)

Fakultetsstyrene og universitetsstyret er holdt orientert om arbeidet. Prosjektet sto på agendaen på universitetets strategisamling i september. Det har også vært møte med studentrådslederne, som har gitt innspill til framtidens studieportefølje.

3 Status på dagens studieportefølje ved USN

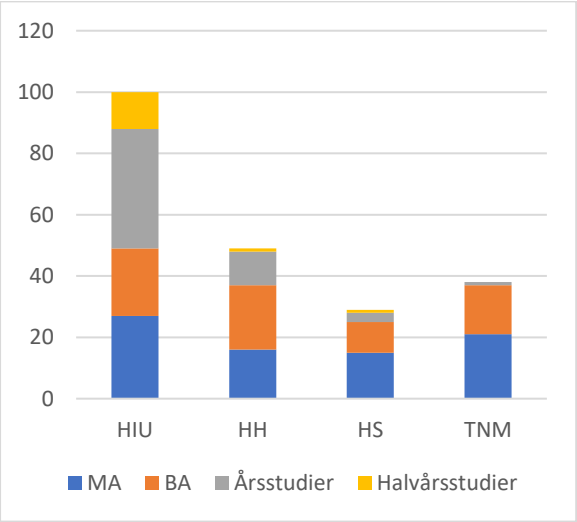
I dette kapitlet gir vi en oversikt over utvikling og status i studieporteføljen ved USN, dvs. antall studietilbud og hvordan disse fordeler seg på utdanningsnivå, fakultet, campus og organisering, dvs. campusbaserte studier versus nett- og samlingsbaserte utdanninger. Videre inneholder kapitlet oversikt over søkning og antall studenter over tid fordelt på de ulike enhetene.

3.1 Antall studietilbud

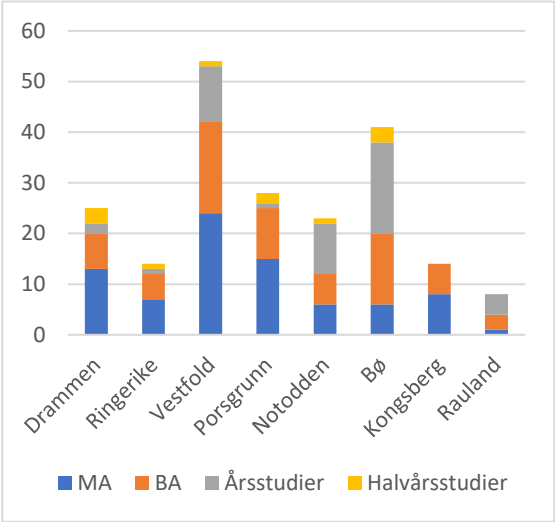
USN tilbyr i studieåret 2023/24 41 bachelorprogram og 50 masterprogram. Flere av disse tilbys på flere campus og med ulik studieorganisering og studieretninger, slik at det reelle antallet studie-tilbud er langt høyere. I perioden 2018-2023 er det akkreditert til sammen 41 nye bachelor- og masterprogram, mens 34 program er nedlagt. En del av programmene er formelt nedlagt i sin eksisterende form, og har oppstått i ny innramming og med nytt innhold, blant annet som følge av nasjonale endringer i rammeplaner for helse- og sosialfagutdanningene. I tillegg kommer kortere studietilbud og ph.d.-utdanninger. Porteføljesaken som universitetsstyret behandlet 16.11.23 viser at bachelor- og masterstudier utgjør storparten av tilbudene ved HH, HS og TNM, mens HIU også

[4] Forslaget fra prosjektet og referat fra styringsgruppemøte kan leses på sak 23/08027 dok 6 og 7.

tilbyr et stort antall års- og halvårsstudier (figur 1). Det er meldt inn 21 nullopptak for porteføljen i 2024, hvorav 16 er ved HIU. Ved campusene på Notodden, Bø og Rauland utgjør års- og halvårs-studier flertallet av studietilbudene (figur 2).

Figur 1: Innmeldt studietilbud 2024 pr fakultet.
Kilde vedlegg til styresak 63/23.

Figur 2: Innmeldt studietilbud 2024 pr campus
Kilde: vedlegg til styresak 63/23

3.2 Campusbaserte versus nett- og samlingsbaserte studietilbud

Det har vært økt etterspørsel etter fleksible utdanninger over tid, og USN har svart på denne utviklingen med blant annet å tilby nett- og samlingsbaserte utdanninger. Figur 4 viser fordelingen av nett- og samlingsbaserte studietilbud i forhold til campusbaserte studietilbud i innmeldt studieportefølje for 2024. Vi ser at mens campusene i Bø og på Notodden har høy andel nett- og samlingsbaserte utdanninger, utgjør studietilbud organisert på denne måten en mindre andel på andre campus. Dette gjenspeiler i stor grad rekrutteringsgrunnlaget til de ulike campusene. I praksis vil ikke utdanninger med god rekruttering legges om fra campusbaserte utdanninger til nett- og samlingsbaserte studier.

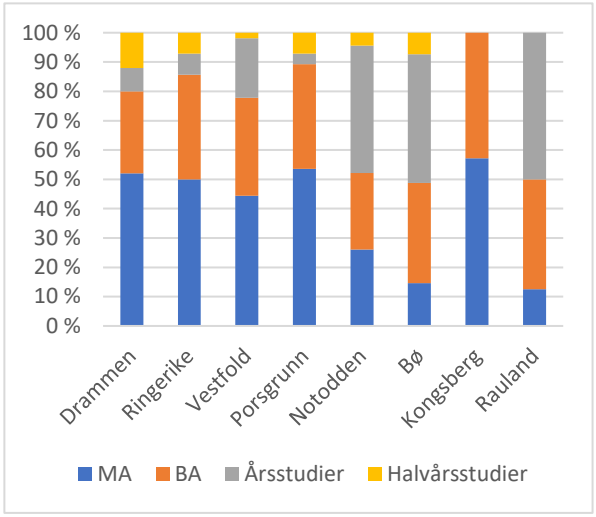
Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) har gjennomført en undersøkelse av fleksible rammeplanstyrte profesjonsutdanninger[5] (lærer-, ingeniør- og helse- og sosialfag-utdanninger). Rapporten fra HK-dir baserer seg på DBH-tall kombinert med data fra Samordnet opptak for å korrigere for manglende registrering i DBH. Undersøkelsen viser at andelen studenter på fleksible utdanningstilbud ved USN varierer mellom profesjonsutdanningene, se tabell 1. USN har en større andel av studentene i grunnskolelærerutdanninger på fleksible program enn snittet nasjonalt.

[5] HK-dir rapport nr 8/2023 Fleksible profesjonsutdanninger

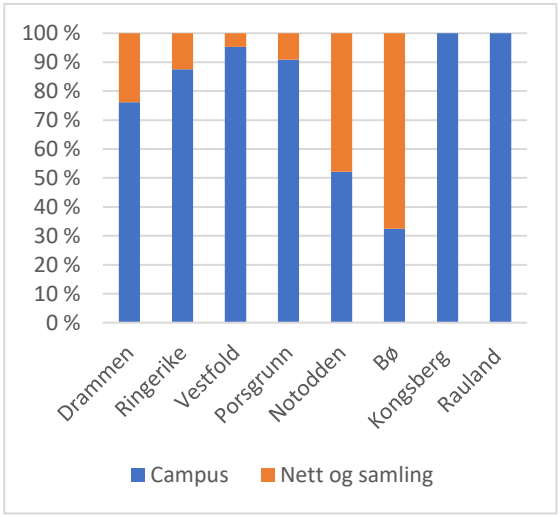
Tabell 1: Andel studenter på fleksible studietilbud ved USN og nasjonalt.

	Andel studenter på fleksible tilbud USN	Andel studenter på fleksible tilbud nasjonalt
Barnehagelærerutdanning	26 %	35 %
Grunnskolelærerutdanning	31 %	8 %
Sykepleieutdanning	4 %	8 %
Vernepleieutdanning	0 %	28 %
Master/videreutdanning sykepleie	47 %	45 %
PPU	46 %	66 %

Kilde: HK-dir rapport 8/20203

Figur 3: Relativ fordeling av innmeldte studietilbud 2024 utfra nivå. Kilde: styresak 63/23

Figur 4: Relativ fordeling av innmeldte studietilbud 2024 utfra studieorganisering. Kilde: styresak 63/23

3.3. Utvikling i antall søkere og studenter

Antall studenter som tar høyere utdanning i Norge har økt betraktelig de siste 10 årene, fra ca. 232 500 i 2013 til vel 278 000 i 2022[6]. For USN er tallene hhv. 15 859 i 2013, 18 105 i 2018 og 17 453 i 2023. Selv om USN har en økning i antall studenter i 10-årsperioden, er USNs prosentvise andel av total studentpopulasjon i Norge noe redusert siden 2013.

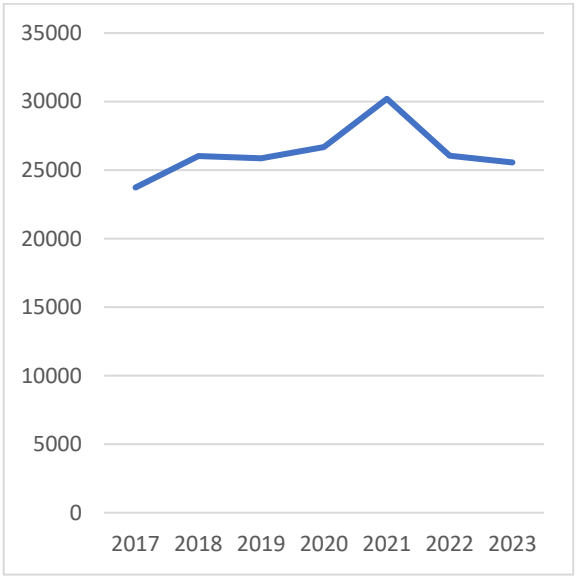
3.3.1 Søkertall

Antall kvalifiserte søkere til USN viser en oppgang fra 2018 til 2021, men med en markert nedadgående tendens fra 2021 til i dag (figur 5). Søkertallene per campus framgår av figur 6.[7] Notodden, Porsgrunn og Vestfold har betydelig lavere søkertall i 2023 enn i 2018. Det er også en nedgang i kvalifiserte søkere til campus Drammen. Søknaden til lærerutdanningene nasjonalt viser en nedgang i samme periode, noe som trolig er en medvirkende årsak til tendensen ved de nevne campusene. Søkertallene til Rauland varierer mellom ca. 150 og 230 søkere. Det har i samme periode skjedd en markert økning i antall utlyste studieplasser ved USN, slik at antall søkere per studieplass har gått betydelig ned. Endringene over tid varierer fra fakultet til fakultet (figur 7), men

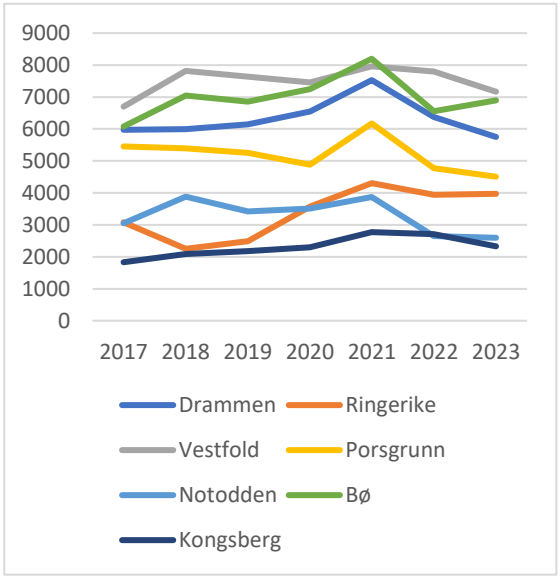
[6] Kilde HKdir: Vedlegg til tilstandsrapport for høyere utdanning 2022

[7] Rauland er ikke tatt med i figuren da tallene der er så små at utviklingen ikke vil synes

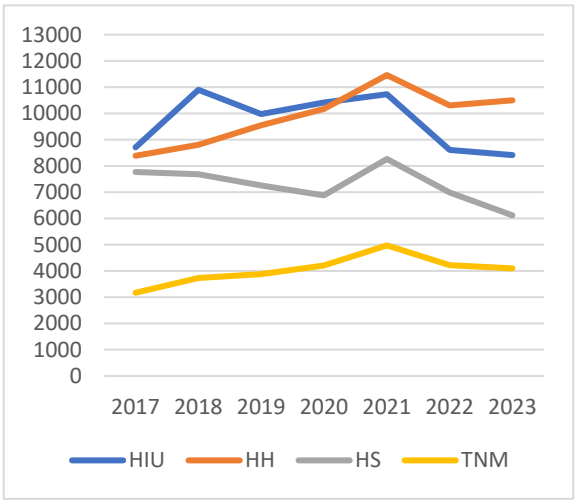
samlet har søkertallet vist en fallende tendens fra toppåret i 2021, som var midt i pandemien og en periode der mange søkte høyere utdanning.

Figur 5: Kvalifiserte søkere totalt USN 2017 – 2023. Antall. Kilde: USN innsikt

Figur 6: Kvalifiserte søkere pr campus 2017 – 2023. Antall Kilde: USN innsikt

Figur 7: Antall kvalifiserte søkere pr fakultet 2017 – 2023. Kilde: USN innsikt

3.3.2 Opptak og nye studenter

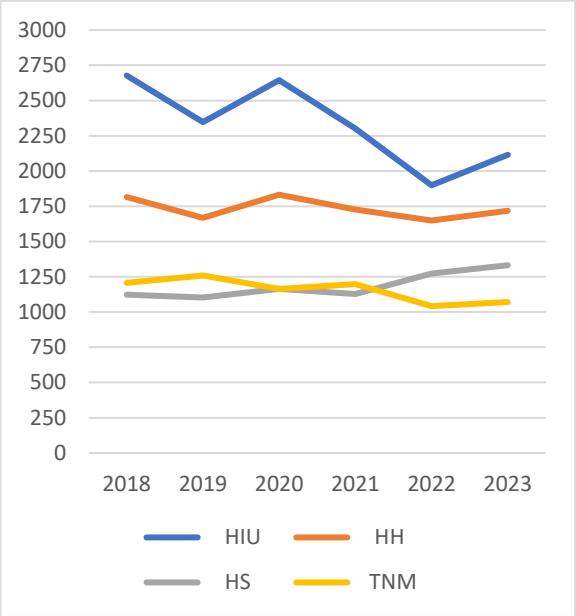
Opptakstallene og antall nye studenter over en femårsperiode viser en nedgang i årene fram mot 2022, men med en oppgang i 2023. USN hadde en offensiv tilbudsstrategi og aktiv bruk av Ledige studieplasser i opptaket i år. Dette ga resultater. 14 % av årets nye studenter ble rekruttert via Ledige studieplasser; en stor andel av dem ble tatt opp på årsenheter. En regelendring som muliggjør innpass av årsenheter i lærerutdanningene, gjør dette til en ny rekrutteringsvei. HS er det eneste fakultetet som har en økning i antall nye studenter fra 2018 til 2023, men alle fakultetene har en økning i antall nye studenter fra 2022 til 2023 (figur 8). Tabell 2 viser den prosentvise endringen i antall nye studenter per campus for perioden 2018-2023. Det er i denne oversikten ikke skilt mellom campusstudenter og nett- og samlingsbaserte studenter.

Med unntak av campusene i Drammen og Ringerike har det vært en negativ utvikling i antall nye studenter ved de ulike campusene i perioden 2018-2023. Det siste året derimot har det vært en

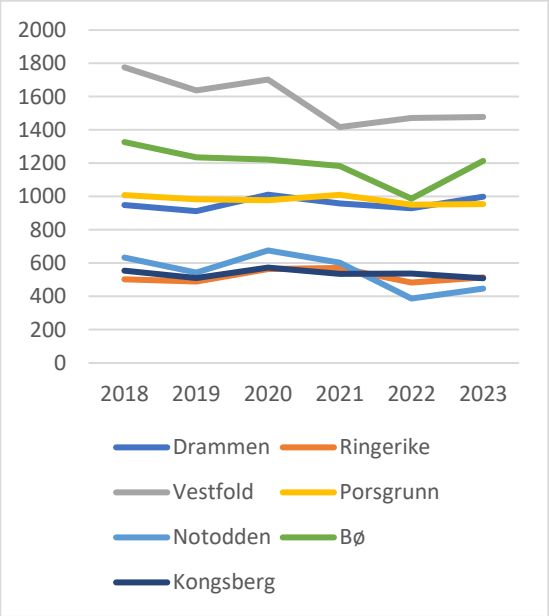
betydelig økning i antall nye studenter ved fem av campusene som det framgår av figur 9. Tabell 3 viser at det er store forskyvninger av nye studenter mellom fagområder de siste fem årene.

Om en ser på fordelingen av nye studenter på campusbaserte studietilbud i forhold til nye studenter på nett- og samlingsbaserte utdanninger, er det store forskjeller mellom campusene (figur 10). Campusene i Notodden og Bø har relativt sett flest nett- og samlingsbaserte studenter blant de nye studentene i 2023. På campus Notodden er det færre nye studenter tatt opp til campusbaserte utdanninger enn til nett- og samlingsbaserte utdanninger i 2023.[8]

Om en sammenligner utviklingen i nye studenter som tas opp i de profesjonsfaglige utdanningene USN tilbyr med tilsvarende utvikling nasjonalt i perioden 2013 til 2023, har USN styrket sin posisjon innen barnevern, og radiografi målt i andel av nye studenter per år. For barnehagelærerutdanningen og sykepleieutdanningen har antall nye studenter gått noe ned, men USN har om lag samme relative markedsandel i 2023 som i 2013. For GLU har tallene på nye studenter gått betydelig ned, og USNs andel av nye studenter er redusert. Antallet nye studenter innen ingeniørutdanningene nasjonalt er relativt stabilt i perioden. USN hadde en synkende andel nasjonalt til og med 2022, men en liten vekst i 2023. Antall nye studenter innen økonomisk/administrative utdanninger viser en betydelig vekst nasjonalt i perioden, mens USNs markedsandel er noe redusert.

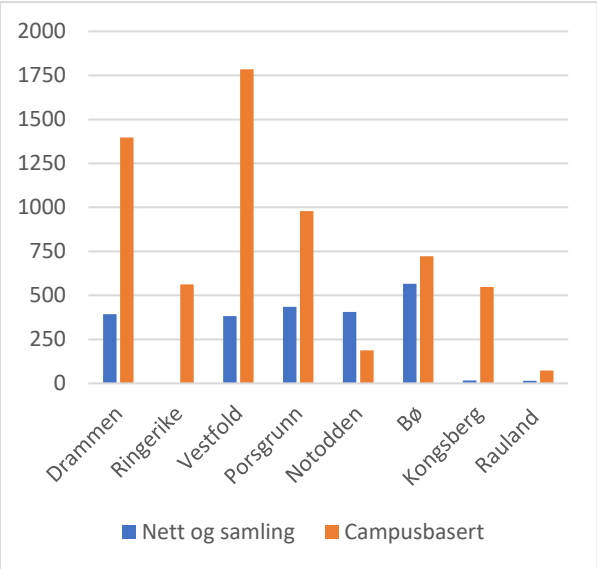

Figur 8: Antall nye studenter pr fakultet 2018 – 2023
Kilde: USN innsikt

Figur 9: Antall nye studenter pr campus 2018 – 2023
Kilde: USN innsikt

[8] Vi tar forbehold om at studier kan være registrert feil, eller at kodene ikke er tilstrekkelig presise nok i FS.

Figur 10: Antall nye studenter 2023 på hhv nett- og samling og campusbasert pr campus. Kilde: USN innsikt.

Tabell 2: Prosentvis endring i antall nye studenter pr campus 2018 – 2023.

Campus	Bø	Drammen	Kongsberg	Notodden	Porsgrunn	Rauland	Ringerike	Vestfold
2018-23	-8,40 %	5,20 %	-8,10 %	-29,50 %	-5,30 %	-2,70 %	2,60 %	-16,80 %

Kilde: FS.

Tabell 3: Utviklingen i antall nye studenter fordelt på 15 fagområder (nasjonal kategorisering)

	Antall	Endring fra 2022 -2023	Endring siste 5 år
Estetiske fag, kunst- og musikkfag	300	16,7 %	-10,2 %
Historie, religion, idéfag	219	12,9 %	-31,6 %
Idrettsfag, kroppsøving og friluftsliv	154	6,2 %	-35,8 %
Informasjonsteknologi og informatikk	348	14,9 %	-0,6 %
Juridiske fag, rettsvitenskap og politi	128	-8,6 %	15,3 %
Lærer- og lektorutdanning	445	-28,5 %	-48,9 %
Matematikk og naturfag	59	-34,4 %	-68,3 %
Mediefag, bibliotekfag og journalistfag	51	18,6 %	-5,6 %
Medisin, odontologi, helse- og sosialfag	1332	7,0 %	21,8 %
Pedagogiske fag	615	27,1 %	-24,0 %
Reiselivsfag, hotellfag	16	x	x
Samfunnsfag, psykologi	262	6,9 %	-15,8 %
Språk, litteratur	441	67,0 %	51,0 %
Teknologi, ingeniørfag og arkitektur	1016	2,2 %	-1,7 %
Økonomi og administrasjon	850	1,6 %	3,8 %
Totalt	6236	6,4 %	-8,6 %

Kilde: DBH – tabell hentet fra orienteringssak til styret 15/23.

Ser vi på geografisk bakgrunn, kommer 54 % av de nye studentene ved USN høsten 2023 fra de tre tidligere fylkene Vestfold, Telemark og Buskerud. Det er variasjoner mellom fakultetene. HS rekrutterer i størst grad fra disse tre fylkene (67 %), mens tilsvarende tall for HIU er 45 %. For HH og TNM er tallene hhv. 54 % og 56 %. Rekrutteringen regionalt er gjennomgående høyere på bachelornivå enn på master. For å vise ytterpunktene er hele 71 % av bachelorstudentene ved HS er rekruttert fra de tre nevnte fylkene, mens kun 39 % av masterstudentene på TNM kommer fra regionen. Det er også ulikheter mellom campusene. Campusene i Drammen, Kongsberg, Porsgrunn og Vestfold har den største andelen studenter fra «eget fylke».[9] Campus Drammen og Ringerike rekrutterer også i stor grad fra Oslo og Akershus.

3.3.3 Totalt antall registrerte studenter

Mens vi over viste tendenser i opptak og nye studenter, ser vi her på totalt antall studenter ved USN. I perioden fra 2013 til 2018 steg antall studenter ved USN, mens tallet har gått noe ned fra 2018 til i dag (figur 11). Tendensen i antall registrerte studenter over tid har vært forholdsvis stabil med en viss variasjon fra år til år og mellom vår- og høstsemesteret. USN hadde totalt om lag 1000 færre studenter i 2023 enn vi hadde i 2018.

Endringen i antall registrerte studenter varierer mellom fakultetene og campusene. Om en ser på studentutviklingen per fakultet, viser figur 12 at nedgangen i antall registrerte studenter har vært størst ved HIU og TNM de siste to årene, mens HS og HH har hatt en økning fra 2022 til 2023. Det er kun HS som har flere registrerte studenter i høsten 2023 enn høsten 2017, ved de tre øvrige fakultetene har det vært en nedgang.

Figur 13 viser den relative endringen i antall registrerte studenter per campus fra 2017 til i dag.[10] Drammen og Porsgrunn har hatt den relativt største veksten i antall studenter siden 2017, mens Bø og Notodden har hatt den prosentvise største nedgangen[11]. I likhet med Kongsberg, Vestfold og Ringerike har disse en netto nedgang i antall studenter fra 2017 og til i dag. Rauland viser svingninger i studenttall, med 100 studenter i 2017, 195 i 2021 og 136 i 2023.

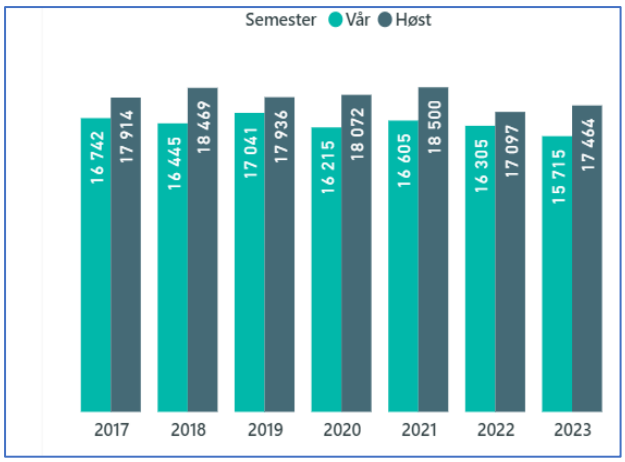
Fordelingen av studenter som studerer fysisk på en campus sammenlignet med studenter som tar nett-/samlingsbaserte programmer, viser at antall campusstudenter har gått ned fra 2018 hvor det var ca. 15 200 campusstudenter til høsten 2023 med 12 900 campusstudenter. Antallet nett- og samlingsbaserte studenter har økt fra 2017 hvor det var registrert om lag 2700 slike studenter, mot 4500 høsten 2023.[12] Omlag 75 % av de nett- og samlingsbaserte studentene i 2023 er knyttet til HIU. Figur 14 viser at høsten 2023 er bare ca. 35 % av studentene registret på campus Notodden, studenter på campusbaserte utdanninger. Andelen nett- og samlingsbaserte studenter er høy også ved campusene Bø, Porsgrunn og Drammen.

[9] Kilde: https://www.usn.no/studier/soknad-og-opptak/statistikk/

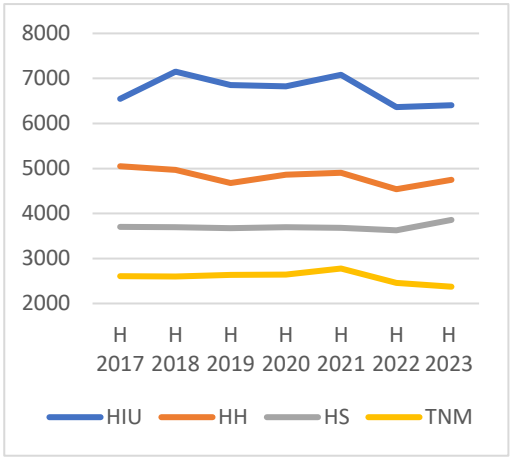
[10] Av hensyn til lesbarhet i figuren, er data for Rauland holdt utenfor.

[11] Det er her ikke sondret mellom campusstudenter og nett- og samlingsbaserte studenter knyttet til en campus.

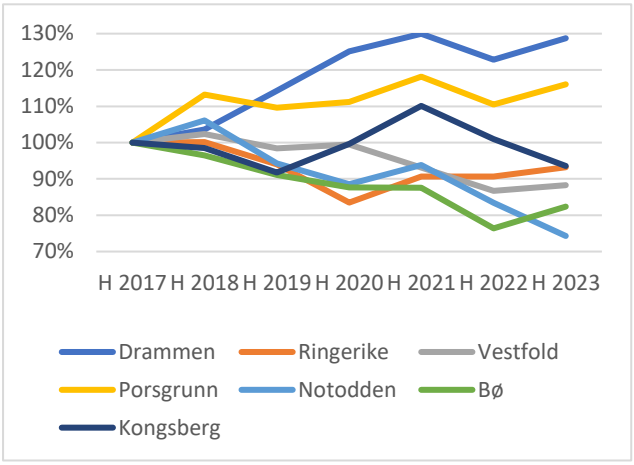
[12] Det tas forbehold om unøyaktighet i registreringen.

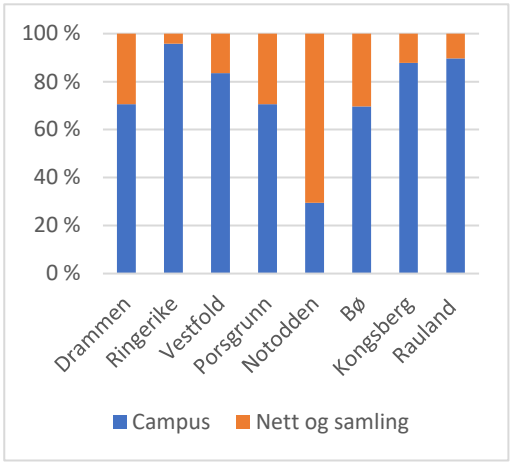

Figur 11: Antall registrerte studenter USN 2017 – 2023 Kilde: USN innsikt

Figur 12: Antall registrerte studenter pr fakultet 2017 – 2023 Kilde: USN innsikt

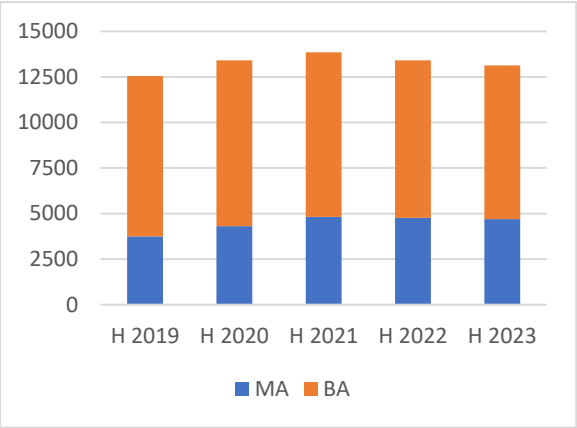

Figur 13: Relativ endring i studenttall 2017 – 2023 pr campus: Kilde USN innsikt

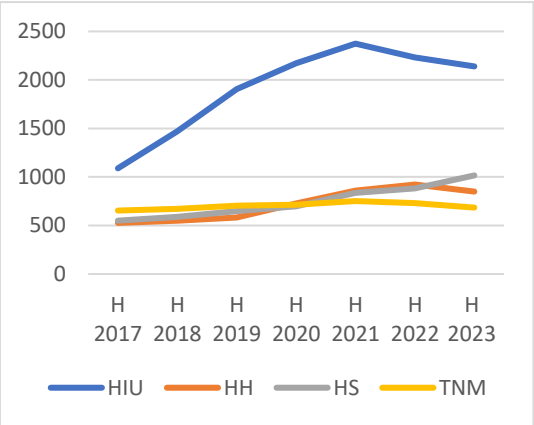

Figur 14: Relativ fordeling av campusstudenter og nett- og samlingsbaserte studenter pr campus 2023: Kilde: USN innsikt

3.3.4 Studenter fordelt på utdanningsnivå

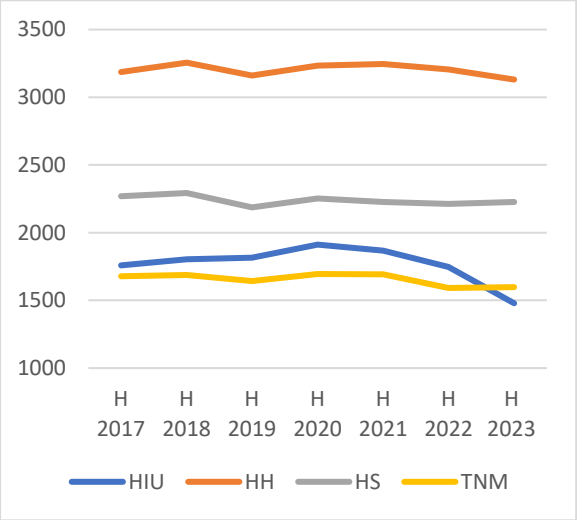
Det har vært en jevn økning i antall masterstudenter ved universitetet fra 2019 og til i dag, i tråd med styrets ambisjon (se figur 16 og 17). Utviklingen viser en nedgang i bachelorstudenter ved alle fakultet og en tilsvarende økning i mastergradsstudenter (figur 17 og 18). Den store økningen i masterstudenter skyldes for en stor del omleggingen av lærerutdanningene til masterutdanninger, men det har også vært en økning i masterstudenter ved HS og HH.

Figur 16: Utviklingen i antall ba- og ma-studenter 2019 – 2023. Kilde: USN innsikt

Figur 17: Utviklingen i antall masterstudenter pr fakultet 2017 – 2019. Kilde: USN innsikt

Figur 18: Utviklingen i antall bachelorstudenter pr fakultet 2017-2023. Kilde: USN innsikt

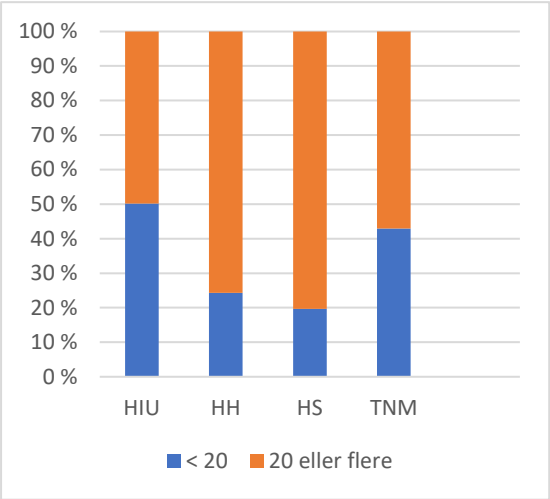
3.4 Studenttall i emner og studieprogrammer

For å sikre studentene et godt læringsmiljø og en økonomisk bærekraftig utdanning, er det gitt en norm om minimum 20 studenter per utdanningsprogram/-retning.

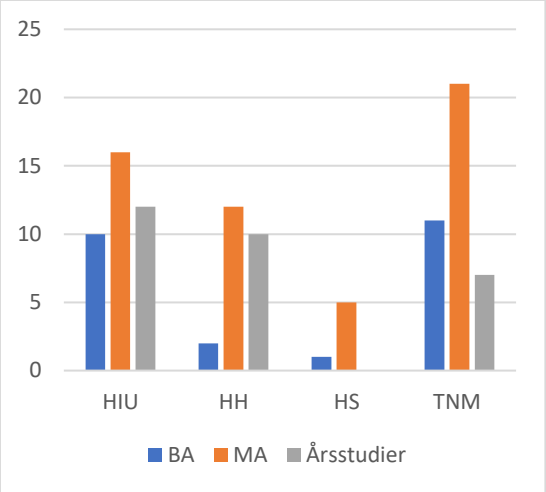
Figur 20 viser antall studieprogram og studieretninger i 2023 med færre enn 20 studenter.[13] En stor andel av disse har rekruttert dårlig over flere år. Figuren viser at det særlig er utdanningsprogram ved HIU og TNM som har utfordringer med få studenter i mange av studietilbudene. Dette kan skyldes trender i studentenes utdanningsvalg, studienes generelle attraktivitet, men også strukturen og sammensetningen på studieporteføljen. Innføring av studieavgift for studenter utenfor EU/EØS kan forklare svikt i studenttallene for noen av programmene. Campusdimensjonen og hvilke studier som tilbys hvor, er også relevant. Det vises til figur 13 for en oversikt over utviklingen i antall studenter per campus samt tabell 2 som viser utviklingen i antall nye studenter.

[13] For noen av disse er det vedtatt 0-opptak på i 2024

Det er også utarbeidet en oversikt på emnenivå (figur 19). Denne viser at alle fakultetene har mange emner med få studenter, særlig mange er det på HIU der ca. halvparten av emnene har færre en 20 studenter i 2023, og tallene er høye også ved de andre fakultetene. Få studenter vil ha konsekvenser for studentenes læringsmiljø samtidig som det har en økonomisk side. Tallene må imidlertid tolkes med varsomhet fordi studenter på ulike emner kan ha felles undervisning.

Figur 19: Andel emnekoder med < 20 studenter 2023. Kilde: FS

Figur 20: Antall studietilbud (ba og ma) med < 20 studenter 2023 pr fakultet. Kilde: FS

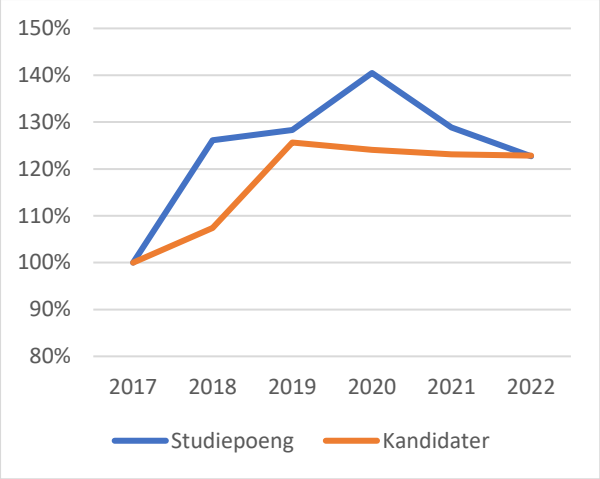
3.5 Studiepoengs- og kandidatproduksjon

Figurene 21-24 viser utviklingen i studiepoengproduksjon og kandidatproduksjon[14] totalt for USN (figur 21) og per fakultet (figur 22 og 23). Antall avlagte studiepoeng har gått betydelig ned fra 2020 til 2022[15] og tendensen gjør seg gjeldende på alle fakulteter. Dette har store økonomiske konsekvenser gitt finansieringsmodellens insentiver.

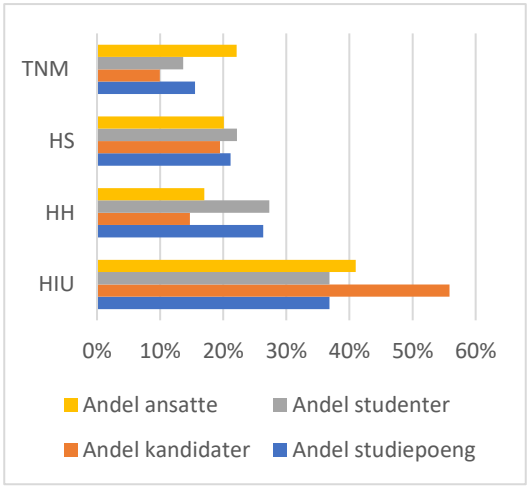
Figur 22 viser fakultetenes andel av årsverk, studenter, kandidater og studiepoengproduksjonen ved USN. I forhold til antall ansatte, har TNM forholdsvis få studenter og lave produksjonstall, mens HS synes å ha en rimelig god balanse. Ved HH er situasjonen annerledes ved at det er mange studenter per ansatt, forholdsvis store kull, og stor studiepoengproduksjon. Andelen ferdige kandidater er lavere, trolig som følge av at mange studenter tar enkeltemner uten å fullføre hele studie-programmet. HIU har forholdsvis mange ansatte i forhold til antall registrerte studenter, noe som delvis har sammenheng med et høyt antall stillinger som er eksternt finansiert, men hvor studentene og studieproduksjonen ikke inngår i oversiktene i FS. Kandidatproduksjonen er høy, noe som gjenspeiler porteføljen med mange studietilbud av kortere varighet.

[14] Med kandidatproduksjon menes her gradsstudier og vitnemålsgivende utdanninger, altså ikke bare bachelor- og mastergrader.

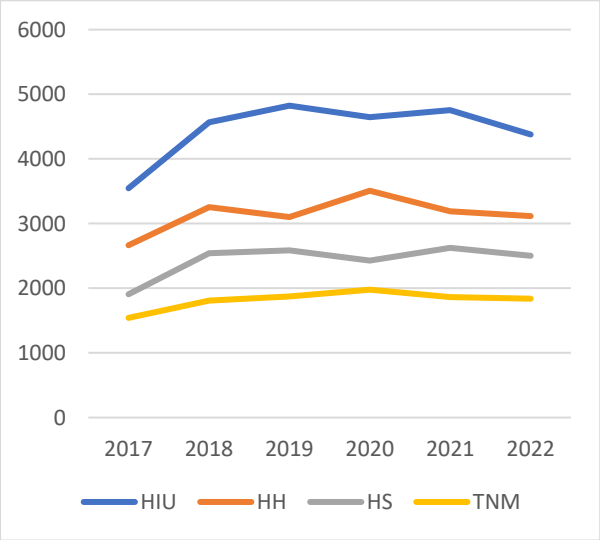
[15] Tallene for 2023 foreligger ennå ikke.

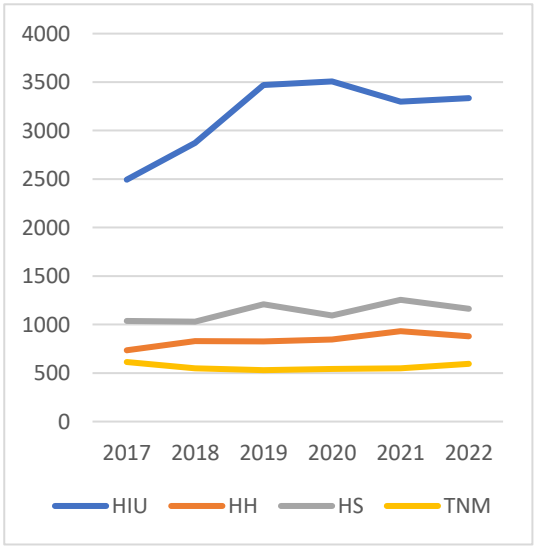

Figur 21: Utvikling i studiepoengs- og kandidatproduksjon USN 2017 – 2022. Kilde: USN innsikt

Figur 22: Andel ansatte, registrerte studenter og studiepoengsproduksjon pr fakultet 2022. Kilde: USN innsikt

Figur 23: Studiepoengsproduksjon 2017 – 2022 pr fakultet. Kilde: USN innsikt

Figur 24: Kandidatproduksjon 2017 – 2022 pr fakultet. Kilde USN innsikt

3.6 Oppsummering av status i studieporteføljen

Studieporteføljen ved USN kjennetegnes av et differensiert og stort antall studietilbud, hvorav relativt mange ikke rekrutterer mange nok studenter til å oppnå økonomisk balanse eller ønsket størrelse på læringsmiljø. Ved HIU og TNM har mellom 40 og 50 % av aktive emnekoder færre en 20 studenter i høstsemesteret 2023. Disse to fakultetene har også flest studietilbud med færre en 20 studenter. Problemet synes å være særlig stort innen masterutdanninger og årsstudier. I en del årsstudier går studenter sammen med studenter på bachelorprogram, og en slik organisering kan bøte på problemet. Tilsvarende kan det være en del samkjøring på tvers av masterprogram. Dette vises imidlertid ikke i statistikken og må kartlegges nærmere. Kapitlet viser videre at det har skjedd en vridning i studieporteføljen med en økning i antall mastertilbud og masterstudenter.

Søkertallene til USN har gått noe ned, spesielt de to siste årene. Samlet antall nye studenter viser en stor nedgang fra 2018 til 2022, særlig ved HIU og campusene Notodden og Vestfold. Campusene Notodden og Bø har betydelig reduksjon i antall campusstudenter. Kun Drammen og Porsgrunn kan vise til en netto vekst i antall registrerte studenter siden 2017. Fordelt på fakultetene, er det bare HS som har en vekst i antall studenter siden 2017, de øvrige fakultetene har noe færre studenter i 2023 enn i 2017. Opptakstallene og antall nye studenter viser en positiv økning fra 2022 til 2023. Studiepoeng- og kandidatproduksjonen viser imidlertid en nedadgående tendens, noe som vil redusere USNs økonomiske handlingsrom framover

Det har vært en økning i antall studenter på nett- og samlingsbasert studietilbud, men tallene er usikre som følge av registreringspraksis.

4 Føringer for utvikling av studieporteføljen

I dette kapittelet vil vi se på hvilke føringer som ligger til grunn når studieporteføljen fastsettes, både fra nasjonalt nivå og prinsipper fastsatt av styret ved USN.

4.1 Krav i lov og forskrifter

All virksomhet ved universitetet er underlagt bestemmelsene i Universitets- og høyskoleloven. Det heter i § 1-5: «*Institusjonene har et ansvar for å sikre at undervisning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid holder et høyt faglig nivå, og utøves i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper.*»

Studietilsynsforskriften stiller en rekke krav til akkreditering av studietilbud i høyere utdanning. Sentralt i disse kravene står størrelsen på fagmiljøet, andelen første- og toppkompetanse i utdanningen og at fagmiljøet driver forskning og/eller kunstnerisk utviklingsarbeid på de sentrale emnene i utdanningen. Studiekvalitetsforskriften stiller krav til at universitetene arbeider systematisk med kvaliteten i studietilbudene og løpende utvikling av utdanningskvaliteten. Studiekvalitetsforskriften inneholder også spesifikke krav til dybde og bredde i fagmiljøene som tilbyr master- eller ph.d.-utdanning.

4.2 Prinsipper for porteføljestyring ved USN

Styret vedtok i 2017[16] at SEFØ-modellen skal ligge til grunn for vurdering og videre utvikling av USNs studietilbud som tilbys over tid. Følgende faktorer skal legges til grunn:

- Strategisk betydning: Her vurderes arbeidslivets og samfunnets behov for arbeidskraft og regional og nasjonal arbeidsdeling.
- Etterspørsel: Her vurderes utdanningstrender og søkernes etterspørsel etter studiet. Alle studieprogram skal ha en referansegruppe med liknende studieprogram hvor man kan vurdere og evaluere hverandres studieprogram.
- Faglig bærekraft: Her vurderes summen av kvalitet i forhold til USNs syv kvalitetsdimensjoner: læringsutbytte, relevans, inntakskvalitet, rammekvalitet, programkvalitet, undervisningskvalitet, og kompetanse.
- Økonomisk bærekraft: Her vurderes hvordan inntektene står i forhold til utgiftene i studiet.

I 2019 vedtok styret supplerende prinsipper for studieporteføljen og løftet fra følgende faktorer: [17]

- Studieporteføljen ved USN skal ha en tydelig forsker- og forskningsforankring
- Studieporteføljen ved USN skal legge opp til studentaktive læringsprosesser

[16] Se styresak på saksnummer 17/04344-1
[17] Se styresak på saksnummer 19/06341-1

- Studieporteføljen bør konsentreres om studieprogram der studentene kan "bygge i høyden" fra bachelor og master til ph.d, og USN skal dreie sin studieportefølje slik at masterkandidater utgjør en større andel av det totale kandidattallet enn hva som er tilfelle per i dag.
- Studieporteføljen ved USN skal ha tydelig relevans for arbeidslivet, nå og i framtiden.
- Studieporteføljen ved USN skal kvalifisere studentene for et arbeidsliv i endring som følge av digitalisering og ny teknologi. Bærekraftig samfunnsutvikling skal være et gjennomgående tema i utdanningene ved USN.
- Studieporteføljen ved USN skal utvikles i tråd med faglig profilering av campusene innenfor flercampusinstitusjonen.

Dette er de gjeldene kravene til USNs studieportefølje per i dag.

4.3 USNs strategi

I USNs strategidokument for perioden 2022 – 2026 framheves følgende tre verdier: 1) Tett på samfunns- og arbeidsliv der folk bor og arbeider, 2) Bærekraftig og 3) Nyskapende. Videre sies følgende om strategiens konsekvenser for utdanningsvirksomheten:

Bærekraftig samfunnsutvikling
Vi utvikler kunnskap som belyser samfunnets og arbeidslivets utfordringer og bidrar til løsninger i tråd med FNs bærekraftmål. Kunnskap om globale utfordringer, høy etisk bevissthet og et tankesett for bærekraft preger alle utdanninger ved USN.

Nyskapende arbeidsmåter
Vi fremmerlæring gjennom forskningsbaserte undervisnings- og læringsmetoder og legger vekt på innovasjon og entreprenørskap også i undervisning.

Digital kompetanse i et digitalt samfunn
Vi utvikler digital kompetanse i alle utdanninger. Vi tilbyr relevante og innovative undervisnings- og læringsprosesser tilpasset vårt digitale samfunn.

Fleksibel og tilrettelagt utdanning
Vi gjør utdanning tilgjengelig for ulike grupper studenter og bidrar til å fjerne barrierer for tilgang til kunnskap og kompetanse. Vi tilbyr utdanninger som stimulerer til livslang læring.

Internasjonale utdanningspartnerskap
Vi gir våre studenter mulighet for internasjonal erfaring gjennom internasjonale partnerskap.

Kultur for formidling
Vi styrker dialogen med omverdenen for å legge til rette for et kunnskapsbasert offentlig ordskifte og for at kunnskap tas i bruk.

4.4 Politiske føringer

Kunnskapsdepartementets (KD) årlige tildelingsbrev er blant de viktigste styringsdokumentene for universitetene og høyskolene. I tildelingsbrevet for 2023 har KD lagt til grunn at institusjonene opprettholder kapasiteten i utdanninger med vedvarende høy etterspørsel i arbeidsmarkedet og særlig utdanningen innenfor helse- og sosialfag og teknologifag[18] KD har også signalisert at det kan

[18] Tildelingsbrev til USN 2023.

bli aktuelt å flytte midler mellom institusjonene dersom ikke forventningen om økt kapasitet innen sykepleieutdanningene og IT- og IT relaterte emner innfris[19].

USN har gjennom statsbudsjettet satt konkrete kandidatmåltall for sykepleie- og lærerutdanninger. I hvilken grad måltallene innfris, henger naturligvis sammen med søkningen til de ulike utdanningene og i hvilken grad studentene faktisk gjennomfører utdanningen. I 2022 innfridde USN i stor grad kandidatmåltallene, men resultatene var noe lavere enn måltall på videreutdanningene i sykepleie, GLU 1-7, Praktisk-pedagogisk utdanning og faglærerutdanningen.

I Utsynsmeldingen[20] peker regjeringen på at strukturell mangel på arbeidskraft og udekket etterspørsel etter flere sentrale og kritiske kompetanser, gjør at regjeringen vil prioritere følgende i utdannings- og kompetansepolitikken framover:

- kompetanse som er nødvendig for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv
- kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre det grønne skiftet
- kompetanse som er nødvendig for å ha gode velferdstjenester i hele landet og for å håndtere den demografiske utviklingen, balansert opp mot behovet for arbeidskraft i andre sektorer i samfunnet
- å kvalifisere og mobilisere flere av dem som står utenfor arbeidslivet

I tillegg forventer regjeringen at institusjonene gjør løpende vurderinger av framtidige kompetansebehov, både nasjonalt og regionalt, og vurderer tiltak for en mer fleksibel og dynamisk utnyttelse av utdanningskapasiteten.

I Regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023 – 2032[21] peker regjeringen ut tre overordnede mål og seks tematiske prioriteringer for norsk forskning og utdanning:

De overordnede målene er:
- styrket konkurransekraft og innovasjonsevne
- miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft
- høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning og høyere utdanning

De tematiske prioriteringene er:
- hav og kyst
- helse
- klima, miljø og energi
- muliggjørende og industrielle teknologier
- samfunnssikkerhet og beredskap
- tillit og fellesskap

5 Spørsmål og dilemmaer i utviklingen av studieporteføljen

Dagens studieportefølje ved USN er i stor grad et resultat av historiske føringer som lærerskole-tradisjonen, sykepleieskoletradisjonen og distriktshøyskoletradisjonen mm. I tillegg har studie-porteføljen på den enkelte campus lange tradisjoner i lokalmiljøet og gjenspeiler på mange måter studietilbudet ved tidligere høgskoler som har blitt til USN gjennom fusjoner.

[19] Supplerende tildelingsbrev fra KD datert 22.juni 2023
[20] Meld. St. 14 (2022 – 2023) Utsyn over kompetansebehovet i Norge
[21] Meld. St. 5 (2022–2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning

De historiske linjene forklarer USNs sterke vektlegging av profesjonsfagene. Mange var tidligere relativt korte utdanninger, men som har gjennomgått store endringer ved at det har blitt etablert masterutdanninger. Som ved andre universiteter og høyskoler, har antallet masterutdanninger ved USN økt. Masterutdanninger er etterspurt som fordypningsløp for studenter med en grunnutdanning, og mastergradskandidater er også etterspurt i arbeidslivet. Masterprogrammene er dessuten en viktig rekrutteringsbase for ph.d.-programmene. Imidlertid er det i snitt relativt få studenter per masterprogram ved universitetet. Videre tilbyr utdanningsprogrammene ved USN svært mange emner, mange med få studenter. For å sikre en bærekraftig økonomi og et godt læringsmiljø bør det som nevnt være minimum 20 studenter i læringsaktiviteter. Kostnadene ved mange emner med få studenter kompenseres delvis ved samkjøring av undervisning på tvers av emner, men kostnadene knyttet til å utarbeide, lede, kvalitetsutvikle og administrere emner er uansett store ved USN. Å balansere hensynet til faglig og økonomisk bærekraft mot hensyn til faglige tradisjoner ved de enkelte campus vil utvilsomt bli utfordrende. Når universitetet møter utfordringer både mht. å rekruttere studenter og økonomien er strammere, kan det være behov for endringer som bryter med de historiske linjene.

USNs profil som flercampusuniversitet er godt befestet i USN, i regionen og nasjonalt. Profilen som flercampusuniversitet skal være et viktig konkurransefortrinn, og en profil som må legges til grunn når studieporteføljen skal videreutvikles. Men selv om flercampusprofilen ligger fast, er det nødvendig å diskutere hva hver campus skal tilby og hvordan vi sikrer bærekraftige campuser med et godt fag- og studiemiljø.

Flercampusprofilen innebærer blant annet at USN har et ansvar for å dekke regionens behov for arbeidskraft innenfor velferdssektoren og til yrker som bidrar til næringsutvikling og det grønne skiftet i regionen. Majoriteten av studietilbudene ved USN faller innenfor kompetansebehovene i disse sektorene. Det er derfor gode grunner til at de store profesjonsutdanningene tilbys på flere campus. Men selv om det er stort behov i arbeidslivet, har flere av dem sviktende student-rekruttering. Det må diskuteres hvilke grep som bør tas for å svare på denne utviklingen. Er det mulig å tenke seg å samle utdanninger som i dag tilbys på flere campuser? Eller vil en slik konsentrering føre til betydelig færre søkere og dermed færre kandidater som arbeidslivet i regionen har stort behov for? Samtidig har USN noen utdanninger som rekrutterer godt, men som bare finnes på en campus. Tilsier det at utdanningene bør tilbys flere steder? (se kap. 6.1.6)

Forholdet mellom antall campusstudenter og studenter på nett- og samlingsbaserte utdanninger vil være sentralt i porteføljeutviklingen framover. For å befeste og videreutvikle USNs profil og sikre et tilstrekkelig studenttilfang fremover, må studietilbudene åpne for flere studentgrupper, enten det er voksne studenter som ønsker påfyll, studenter som ønsker å kombinere studier og arbeid, studenter som ønsker å studere hjemmefra eller fra arbeidsplassen og for studenter som er opptatt av hybride læringsformer mfl. Hva en slik transformasjon betyr for attraktiviteten til de ulike campusene må vurderes.

Som vist i kapittel 4 har enkelte campus hatt en nedgang i antallet campusstudenter på 30-40% i løpet av de siste fem årene, men en oppgang på nett- og samlingsbaserte studier. Campuser med rekrutteringsutfordringer ligger også relativt nær hverandre geografisk. Denne utviklingen er et viktig premiss for utviklingen av studieporteføljen. Arbeidslivet etterspør fleksibilitet i utdanningene og da gjerne i betydning utdanninger tilrettelagt for de som allerede er i arbeid. Økt fleksibilitet i utdanningene kan imidlertid gå på bekostning av campuser med levende studentmiljø i den grad fleksible utdanningsløp utkonkurrerer rekruttering til campusbaserte utdanninger. Omlegging i

retning av økt fleksibilisering er et dilemma. Det er derfor avgjørende at flere nett- og samlingsbaserte utdanninger bidrar til rekruttering av nye studentgrupper (se kap. 7.1.5).

Det etterspørres også mer tverrfaglighet og fleksibilitet for campusstudentene i valg av emner. Å åpne opp emner for deltakelse på tvers av program, fakultet og campus krever nytenkning mht. oppbygging og gjennomføring av emnene. Det vil også kreve omlegging av hvordan og når studentene velger fag, samt omlegging av eksamensplanen slik at den foreligger når studentene velger fag.

Det tar normalt lang tid å bygge opp et fagmiljø som et utdanningsprogram krever. Samtidig har mange ansatte en spesialisert kompetanse som er tilpasset de studietilbudene som har eksistert over tid. Studieprogram som ikke har tilstrekkelig søker- og studentgrunnlag, vil utfordre fagmiljøene til omstilling. 0-opptak eller nedleggelse av studietilbud er et viktig virkemiddel når det ikke lenger er mulig å opprettholde et forsvarlig læringsmiljø og en bærekraftig økonomi. Om studieplassene i enkelte tilfeller overføres til andre deler av organisasjonen eller andre fagområder (se forslagene i kapittel 6), vil behovet for omstilling forsterkes. Universitetets samlede kompetanseprofil og dimensjoneringen av fagmiljøene vil kunne komme i ubalanse med ønsket framtidig portefølje. Dette er et stort dilemma som må håndteres i organisasjonen.

6 Anbefalinger fra prosjektet

I mandatet heter det at prosjektet skal foreslå tiltak som kan bidra til at studieporteføljen er i tråd med SEFØ, peke ut noen strategiske prioriteringer og langsiktige endringer i framtidig studieportefølje og foreslå kriterier, mekanismer og prosesser for omfordeling av studieplasser for økt handlingsrom. I dette kapitlet presenterer prosjektgruppens forslag knyttet til disse tre punktene i mandatet.

6.1 Profil på framtidig studieportefølje ved USN

Ifølge mandatet for studieporteføljeprosjektet skal gruppa foreslå en retning for utvikling av morgendagens studietilbud. Et slikt utviklingsarbeid foregår naturligvis ikke i et vakuum. USN strategi må legges til grunn i arbeidet, tilsvarende nasjonale føringer, samfunnets kompetansebehov og studentenes interesser. Vi har over også pekt på noen dilemmaer i arbeidet med framtidig studieportefølje. Med dette som utgangspunkt vil vi her løfte fram forslag til retning for videre utvikling av USNs studieportefølje i et fem til tiårs perspektiv.

I USNs årlige lederseminar i september 2023 sto utviklingen av studieporteføljen på agendaen. Her ble deltakerne (ca. 100 faglige og administrative ledere på ulike nivå) bedt om å spille inn på følgende gruppeoppgave: «Gitt politiske føringer og USNs strategi/ambisjon, hva bør vi satse på framover?» Dette har gitt verdifulle innspill som er tatt med i arbeidet. Oppsummering av innspillene finnes i vedlegg 2. Tilsvarende har studentene gitt nyttige innspill til prosjektet (se vedlegg 3).

Sentrale spørsmål som er drøftet i prosjektet er hvilke målgrupper USNs studieportefølje skal rette seg inn mot, hvilke fagområder det bør satses på framover og hvordan studietilbudene skal innrettes. Under følger prosjektets anbefalinger for utvikling av USNs framtidige studieportefølje.

6.1.1 Forsterket målgruppetenkning og levende campuser

Hvilke målgrupper de ulike utdanningstilbudene er rettet inn mot, er en viktig del av arbeidet med utviklingen av studieporteføljen ved USN framover.

Som det framgår av strategien og utviklingsavtalen skal USN være et åpent og arbeidslivsintegrert universitet som tilbyr utdanninger for en mangfoldig studentgruppe. Vår visjon om å være et internasjonalt anerkjent universitetet, utfordrer oss også når det gjelder internasjonal rekruttering.

USN skal være et attraktivt sted å studere for følgende (ikke gjensidig utelukkende) målgrupper:

- Ungdom som ønsker å ta høyere utdanning
- Søkere som ønsker campusbaserte utdanning
- Fagutdannede som ønsker å bygge på sin utdanning med akademiske kompetanse innen USNs profesjonsfaglige områder
- Personer som ønsker et fleksibelt utdanningsløp
- Voksne arbeidstakere i de profesjoner vi utdanner for, som har behov for faglig fornyelse, etter- eller videreutdanning på heltid eller deltid
- Nasjonale eller internasjonale studenter innen fagområder hvor USN har spisskompetanse på internasjonalt nivå
- Masterkandidater som ønsker en ph.d. på fagfelt der USN har doktorgradsutdanning

Punktene over viser at målgruppene for utdanning ved USN er mangfoldig. For å kunne nå en så bred studentgruppe, er det avgjørende at det er tydelig hvilken målgruppe de ulike utdannings-programmene primært retter seg inn mot. Selv om etterspørselen etter fleksible utdanningsløp forventes å øke, skal USN også framover tilby en bred portefølje av campusbaserte utdanninger for studiesøkere som søker et fysisk tilbud på campus. Det er avgjørende at campusbaserte utdanninger tilbys i et omfang som sikrer et godt studiemiljø. Tidligere i rapporten er nedadgående tendenser i antall campusbaserte studenter i Bø og Notodden dokumentert. For å sikre oppmerksomhet om levende campus anbefaler prosjektet at forholdstallet mellom campusbaserte og fleksible utdanninger/ studenter følges årlig. Det bør fastsettes et minimum for antall campusbaserte studenter på studiesteder med nedgang i campusbaserte studenter over tid. Hvis rekrutterings-grunnlaget svikter, må det settes i verk tiltak, eller campusen må omdefineres. Vi anser dette som nødvendig for å ivareta studiesøkeres behov og USNs renomme som et universitet med godt studiemiljø. En slik overvåkning av utviklingen vil sikre at ikke omlegginger i undervisningsform på det enkelte utdanningsprogram over tid, omdanner campusen uten tilstrekkelige oppmerksomhet og beslutninger om profilen på den enkelte campus. Sammensetningen av ulike studentgrupper må derfor følges og vurderes jevnlig. Mange fleksible utdanningstilbud er nett- og samlingsbaserte, og en vurdering av betydningen av samlinger for livet på campus må inkluderes i en slik vurdering.

6.1.2 Styrke profesjonsorienteringen og arbeidslivsrelevansen i utdanningene

Store deler av USNs studieportefølje er profesjonsutdanninger, i betydning at de fører til gitte yrker/profesjoner. Ifølge USNs strategi skal vi være tett på samfunn- og arbeidsliv og tilby studentene arbeidslivsrelevante utdanninger. Strategien krever at vi i enda sterkere grad enn i dag utvikler studieporteføljen i samarbeid og samspill med omgivelsene, inkluderer arbeidslivserfaring i utdanningene, og sikrer at studentene får kompetanse til å videreutvikle samfunns- og arbeidslivet de blir en del av. Det innebærer at alle studenter ved USN bør sikres arbeidslivsrelevans gjennom samarbeidsprosjektet med arbeidslivet. Det bør vurderes om alle utdanninger ved USN som ikke har praksis, bør tilby studentene mulighet for internship/praksis. I utviklingen av nye studietilbud bør USN prioritere studier som er relatert til eller støtter opp under profesjonsutdanningene vi tilbyr, eller kjente regionale kompetansebehov som er spilt inn via våre samarbeidspartnere.

6.1.3 Satsing på omstilling, nyskaping og bærekraft

Omstilling, nyskaping og bærekraft er sentrale stikkord når Norges framtid diskuteres. Gitt våre faglige styrker burde det ligge til rette for at dette kan bli mer sentralt i utdanningstilbudet framover ved at studentene ved USN møter disse temaene i sin utdanning. Inkludert i en vurdering av potensialet på dette området bør IT/KI vurderes. Etablering av Innovasjon i team som signaturemne ved USN, kan bidra her. Ved at Innovasjon i team skal vektlegge studentaktiv læring og inkluderer arbeidsformer og tankesett for nyskaping og innovasjon, og også inkluderer bærekraftig utvikling, kan etablering av emnet være et viktig bidrag for å gjøre studieporteføljen mer innrettet mot omstilling, nyskaping og bærekraft.

6.1.4 Økt grad av tverrfaglighet

Behovet for tverrfaglighet er stort og mye av kunnskapsutviklingen framover er forventet å skje i skjæringsflaten mellom etablerte fagområder. Tverrfaglighet anses også som avgjørende for at kunnskapssektoren kan bidra til å løse de store samfunnsutfordringene. Tverrfaglighet handler blant annet om studietilbud gitt av et flerfaglig sammensatt fagmiljø, men også om å gi den enkelte student mulighet for å velge emner på tvers av fakultet og fagområder for å komplettere egen kompetanse. Helseteknologi kan være ett område som illustrerer denne utviklingen. USN er i ferd med å etablere satsingsområder for forskning basert på en mission-tankegang. Dette er områder der USN har sterke fagmiljøer med gode forutsetninger for videre utvikling. Det bør gjøres en analyse om det i forbindelse med satsingsområdene for forskning er potensiale for tverrfaglige initiativ for nye utdanninger der USN kan ta en posisjon. Et slikt analysearbeid må også inkludere arbeidslivsaktører. Den institusjonelle gruppen som foreslås opprettet for å vurdere omfordeling av studieplasser (jf. 6.3.2), bør få et særlig ansvar for å vurdere tverrfaglige initiativ og utdanninger. Også under dette punktet kan etableringen av emnet Innovasjon i team bidra til realiseringen ved å være en arena for tverrfaglig og tverrprofesjonelt samarbeid.

Det bør være et mål at studenter ved USN tilbys flere emner på tvers av institutter og fakulteter. Dette vil både øke valgfriheten for studentene og kunne gi dem nyttige perspektiver på eget fagområde/utdanning. Det bør særlig legges vekt på å åpne opp for at disiplinutdanningene/ utdanninger som ikke har en profesjonsorientering, tilbys emner fra profesjonsutdanningene. Dette vil bygge på USNs fortrinn som et universitet med sterk profesjonsprofil og tilby studentene noe unikt. Det er selvsagt ikke alle emner i profesjonsutdanningene som kan tilbys uten forkunnskaper, men vi foreslår at det utarbeides en oversikt over emner fra profesjonsutdanningene som kan inngå i en pool som kan tilbys på tvers i USN og dermed øke kandidatenes tverrfaglige kompetanse.

6.1.5 Økt satsing på fleksible utdanninger

Mye av potensialet for økt studentrekruttering i vår region vil framover trolig ligge i å tilby fleksible utdanningstilbud som kan kombineres med arbeid. Prosjektet USN fleksibel, som er igangsatt nettopp for å tilrettelegge for at flere kan ta utdanning, går ut 2024. Satsingen bør videreføres, men inngå og styrkes i ordinær organisasjon/linje. Det må utvikles ordninger som gjør at fagmiljøene prioriterer ulike former for fleksiblisering av utdanningene. Fleksible utdanninger omfatter ulike former for fleksibilisering av utdanning, se tabell 4.

Tabell 4: Oversikt over ulike former for fleksibel utdanning

Ulike former for fleksibel utdanning	**Hvordan tilbys utdanningen**
Fleksibel progresjon	Studere når din tid tillater det, start og avslutte når det passer deg.
Fleksibelt sted	Studere der du er; hjemme, samlinger, på Arbeidsplassen.

Fleksibelt innhold	Kurs /utdanninger tilpasset ditt kompetansebehov.
Fleksible studieformer	Deltid, nettkurs. Utdanning tilpasset din livssituasjon.
Fleksibel oppbygging	Valgbare moduler. Velg «byggesteiner» som til sammen dekker ditt kompetansebehov,
Fleksibel formalitet.	Kursbevis eller avsluttende eksamen

Endringer i den nasjonale egenbetalingsforskriften fra 2024 gjør det enklere å tilby emner som er utviklet i grunnutdanningene som etter- og videreutdanning. Det må gjøres en analyse av behov i arbeidslivet opp mot emner som allerede tilbys gradsstudenter ved USN og vurdere potensialet på dette området. Gjort på den rette måten kan dette gi USN økte inntekter i årene som kommer.

I forbindelse med økt satsing på fleksible utdanninger må det gjøres en vurdering av denne utviklingen sett opp mot behovet for levende studiesteder med campusbaserte studenter/ utdanninger (jf. 6.1.1). På enkelte campus er det allerede en forholdsvis stor økning i nett- og samlingsbaserte studier. Som påpekt må det gjøres en vurdering av betydningen av økning i fleksible utdanninger for campusutvikling, studiemiljø og lokalsamfunn.

Det er viktig at økt satsing på fleksible utdanninger ikke går på bekostning av rekruttering til campusbaserte utdanninger. HK-dir har nylig lagt fram en undersøkelse om fleksible profesjons-utdanninger. Som det framgår av rapporten fra HK-dir om fleksible profesjonsutdanninger[22] er et hovedformål med fleksible utdanninger å åpne utdanningen for nye grupper. Rapporten indikerer at fleksible grunnutdanninger bidrar til at nye grupper søker høyere utdanning. Rapporten viser til ulike erfaringer mellom profesjonsstudiene når det gjelder frafall og gjennomstrømming i slike studier i forhold til ved ordinære studieløp. Det er viktig at denne kunnskapen benyttes når fleksible utdanningsprogram utvikles.

6.1.6 Vurdere behovet for parallelle studieprogram

I dag tilbys de store utdanningene som ingeniørutdanninger, økonomisk administrative utdanninger, sykepleieutdanning og lærerutdanninger på flere campus, noen med relativt svak søkning. Når parallelle studieprogram tilbys på campus relativt nær hverandre, bør samkjøring i større grad vurderes. Hvis parallelle utdanningsprogram tilbys på campuser som er relativ nær hverandre, bør det vurderes om de skal skille seg fra hverandre mht. organisering/fleksiblisering for å være attraktive for ulike studentgrupper. Med bakgrunn i at lærerutdanningene har særlig store rekrutteringsutfordringer, bør arbeidet starte her for å se om dagens spredning er bærekraftig. Erfaringene herfra tas med i vurderingen til andre fagområder med parallelle studieprogram. Ved etablering av et hvert nytt utdanningsprogram må det vurderes om det vil bidra til intern konkurranse med allerede etablerte studieprogram ved universitetet. Intern konkurranse om studenter innen relativt like fagområder er lite hensiktsmessig.

Universitetet har også utdanningsprogram som tilbys på kun en campus, med god søkning og lange ventelister, og som også er etterspurt i arbeidslivet. Det kan eksempelvis gjelde særlig barnevern- og vernepleierutdanningene i Porsgrunn. Det bør gjøres en analyse om dette er utdanninger som også bør tilbys andre steder i USNs region, og da om det kan skje på fleksible måter. Samarbeid med arbeidslivet må etableres for å vurdere behovet framover.

[22]HK-dir rapport nr 8/2023 Fleksible profesjonsutdanninger

6.1.7 Vurdere masterporteføljen

I tråd med USNs strategi er det bygd opp masterutdanninger slik at det skal være mulig for studenter å gå hele løpet fra bachelorutdanning til masterutdanning og ph.d.-utdanning ved universitetet. Situasjonsbeskrivelsen over viser at en stor andel av masterutdanningene har få studenter. Det kan være at undervisningen i flere av masterutdanningene er felles på tvers av program, og at samkjøring gjør utdanningene faglige og økonomiske bærekraftige. Det er imidlertid behov for å gjøre en analyse av dette, og med utgangspunkt i denne analysen vurdere den framtidige masterporteføljen og om det i større grad kan utvikles felles emner med felles undervisning på tvers av utdanningene.

Når det gjelder USNs engelskspråklige masterutdanninger har disse i stor grad rekruttert fra land utenfor EU/EØS. Etter innføring av skolepenger for internasjonale studenter, er rekrutteringen i flere programmer veldig svak. I gjennomgangen av masterporteføljen må derfor en vurdering av de engelskspråklige mastere inngå med tanke på hvilke av disse som har potensial til å rekruttere fra EU/EØS-området.

6.2. Fakultetenes kontinuerlige vurdering av studieporteføljen

Modell for studieporteføljestyring (SEFØ-modellen) har i flere år vært grunnlaget for å vurdere USNs samlende utdanningstilbud. SEFØ-modellen skal blant annet sikre at videreutviklingen av USNs portefølje har en strategisk tilnærming og bygger på en samlet vurdering av behov, etterspørsel og USNs samfunnsoppdrag. Videre skal modellen bidra til en faglig og økonomisk bærekraftig studieportefølje. SEFØ-modellen er et viktig verktøy for porteføljestyringen, men for fakultetene er det utfordrende å bruke modellen på en måte som bidrar til en økonomisk bærekraftig studieportefølje. Ifølge mandatet skal prosjektet derfor foreslå et system som sikrer at USN framtidige studieportefølje er i tråd med SEFØ-modellen. Mer spesifikt innebærer det å vurdere hvordan SEFØ-modellen kan utvikles til et enda bedre verktøy til bruk i fakultetenes arbeid med å utvikle en bærekraftig portefølje og øke omstillingstakten.

6.2.1 Konkretisering av SEFØ-modellen

Erfaringene med SEFØ-modellen er at den kan være krevende å benytte i det praktiske arbeidet med studieporteføljen. Prosjektgruppa har derfor hatt en gjennomgang av modellen for å presisere hva som ligger i de ulike delene. Formålet med presiseringen er å bidra til tydeligere føringer for fakultetenes porteføljeutviklingsarbeid. Dersom det er program som ikke oppfyller de ulike elementene i SEFØ-modellen, må det lages en plan for at utdanningen vil bli i overensstemmelse med modellen. Dersom fakultetet velger å videreføre utdanninger som ikke er økonomisk bærekraftige, må det dokumenteres at dette er økonomisk forsvarlig med bakgrunn i "overskudd" i andre deler av fakultetets virksomhet.

For øvrig vises det til vedtatt prinsipp om rammestyring med myndighet og ansvar for å gjøre nødvendige prioriteringer innenfor tildelte og opptjente midler for å sikre måloppnåelse. Mangel på måloppnåelse følges opp i styringsdialogen som en del av virksomhetsstyringen.

Følgende punkter i de ulike delene av SEFØ-modellen skal gjennomgås og dokumenteres i fakultetenes arbeid med studieporteføljen:

- ***Strategisk betydning**:*
    - Er utdanningen forankret i USNs profil og strategi
    - Er utdanningen på et område hvor USN ønsker å ta en posisjon
    - Er utdanningen på et område hvor USN er eneste tilbyder (eller en av få)

- Er utdanningen på et område som prioriteres nasjonalt/regionalt
- Er utdanningen på et område der det er antatt kompetansebehov framover
- Samfunnets kompetansebehov (ihht. eksterne og interne utredninger)
- Utdanningstrender (ihht. til nasjonale framskrivninger og utredninger)

- ***Etterspørsel:***
  - Utvikling i studenttall siste 3 år, målt 1. oktober
  - Utvikling i førsteprioritetssøkere siste 3 år
  - Utvikling i kandidattall siste 3 år

- ***Faglig bærekraft****:*
  - Kapasiteten til fagmiljøet
  - Kompetanseprofil i fagmiljøet (første- og toppkompetanse)
  - Skåring i studiebarometeret på utvalgte dimensjoner (arbeidslivsrelevans og alt-i-alt-skår)
  - Forsker- og forskningsforankring
  - 20 (15 for utøvende kunstneriske utdanninger) eller flere nye studenter per studieprogram

- ***Økonomisk bærekraft****:*
  - Forholdet mellom inntekter og kostnader i programmet eller porteføljen (kalkylemodell under
    utarbeidelse)
  - Studiepoeng pr årsverk knyttet til programmet (normtall kan utvikles)

6.2.2 Praktisering av SEFØ-modellen

Utfordringene per i dag er særlig knyttet til fakultetenes oppfølging av SEFØ-modellens krav til økonomisk bærekraft. Selv om styret har vedtatt at økonomiske resultater, budsjettutvikling og antall studenter skal legges til grunn når den økonomiske bærekraften i studieportefølje skal vurderes, viser det seg at systemene ikke i tilstrekkelig grad bidrar i denne sammenhengen. Utgangspunktet for økonomisk bærekraft er ikke å gjøre mest mulig for minst mulig penger, men at det USN beslutter av aktivitet, skal tilføres tilstrekkelig ressurser slik at utdanningen kan leveres med god kvalitet. På denne bakgrunn foreslås følgende justeringer/nye rutiner for å legge grunnlaget for at studieportefølje i økonomisk balanse.

- Universitetsstyret får foreløpig innmelding av studieporteføljen i junimøtet, mens den fastsettes i styret i november. For kommende år vil rektor legge fram en beregning av økonomisk bærekraft for neste års studieportefølje allerede til styrets junimøte. Fellestjenester vil i løpet av vårsemesteret utarbeide en felles mal for innmelding som framover skal legges til grunn for vurdering av porteføljen etter SEFØ-modellen. Hensikten er å støtte fakultetene i arbeidet med innmelding av en studieportefølje i økonomisk balanse fram til styret fastsetter porteføljen i november hvert år.

- Studieportefølje skal være fast tema i styringsdialogen mellom rektor og fakultetene som i sin årsrapport skal redegjøre for planlagte og gjennomførte endringer i porteføljen i henhold til kriteriene i SEFØ. Det vil være særlig oppmerksomhet om studieprogram og studieretninger med få studenter (færre enn 20) og studieprogram med fallende rekruttering. For utøvende kunstutdanninger vil tallet være 15 studenter eller færre.

- I styrets fastsetting av studieporteføljen for 2024/25 ble det presisert at nye studietilbud må være økonomisk bærekraftige fra oppstartsåret. Det innebærer at fakultetene må om-prioritere tilstrekkelige midler og ressurser fra andre aktiviteter i påvente av uttelling fra

studiepoengproduksjonen til programmet. En slik omprioritering må dokumenteres av fakultetet.

- I dag setter Kunnskapsdepartementet kandidatmåltall for lærerutdanninger og helse- og sosialfagutdanninger ved den enkelte institusjon for å styre kapasiteten i disse utdanningene. Prosjektgruppa foreslår at fakultetene setter kandidatmåltall for alle studieprogram. Disse skal framgå i den årlige innmeldingen av studieporteføljen og ved planlegging og igangsetting av nye studier. Det kan medvirke til bedre oversikt over planlagt utvikling og fremtidige prioriteringer, og inngå i grunnlag for å vurdere om studieprogrammene oppnår den rekrutteringen som er forutsatt. Oppnåelse av kandidatmåltall blir tema i styringsdialogen.

- Omstille fagmiljøer som per i dag ikke er tilstrekkelig robuste, og som har svak nasjonal rekruttering. Bruke omstillingen til å satse på fagmiljøer som har mulighet til å sikre ekstern finansiering, eksempelvis etter- og videreutdanning og eksternt finansierte forskning.

- Overvåke samfunnets framtidige kompetansebehov. For å kunne ivareta dette mandatet må det årlig utarbeides et kunnskapsgrunnlag om samfunnets kompetansebehov. På nasjonalt nivå kommer det årlig rapporter som beskriver tendensene.[23] I tillegg til disse er det behov for kunnskap om spesifikke regionale kompetansebehov. Det må derfor etableres et system der arbeids- og samfunnsliv i våre regioner kan spille inn nye behov og forslag.

6.3 Modell for handlingsrom for nyvinninger

Fornyelse av utdanningene ved USN skjer kontinuerlig ved at fagmiljøene tar initiativ for å forbedre og revidere utdanningsprogrammene og kommer med nye forslag. Dette er en avgjørende normalaktivitet ved universiteter for å holde tritt med kunnskapsutviklingen og samfunnets kompetansebehov. Nye større initiativ har så langt i stor grad blitt realisert gjennom tildeling av nye studieplasser fra Kunnskapsdepartementet (jf. kap 1.1). I siste års politikk har departementet framhevet institusjonenes ansvar for dimensjonering av utdanning, og sektoren opplever økonomiske kutt. Forventningene til å få nye studieplasser de nærmeste årene er derfor langt mindre. Når vi i tillegg har en situasjon der de store samfunnsutfordringene i stor grad må løses gjennom kunnskap og kompetanse, i tillegg til at de krever tverrfaglig og tverrprofesjonelt samarbeid, er det behov for at USN klarer å skaffe et handlingsrom for nye utdanninger og oppskalere utdanninger med stor etterspørsel.

Forsøk på omfordeling mellom fakulteter i universitets- og høyskolesektoren har tradisjonelt vist seg vanskelig, og er langt fra en triviell oppgave. Men gitt utfordringene til ny kompetanse og kunnskap og potensialet i nye utdanninger, er det avgjørende at USN skaffer rom for nye initiativ. Nye forslag til utdanninger som bør tilbys av USN kan komme fra fagmiljøene ved universitetet og fra eksterne aktører. Selv om det vil være en veldig liten del av universitetets studieplasser/økonomi som vil vurderes for omfordeling mellom fakultetene, kan det være av stor betydning for at USN lykkes med å være et framtidsrettet og attraktivt universitet.

6.3.1 0-opptak som virkemiddel for økt handlingsrom

I en situasjon hvor vi ikke kan forvente friske midler, er vi avhengig av å kunne omfordele internt for å skaffe oss økt handlingsrom for nye initiativ. Å la være å ta opp nye studenter i et program som

[23] Se f.eks.NHOs kompetansebarometer og Kompetansebehovutvalgets rapporter.

over tid har rekruttert dårlig, er ett mulig virkemiddel for å skaffe et handlingsrom. Fakultetene har benyttet dette virkemidlet tidligere. Frigjorte studieplasser benyttes typisk til å generere ny aktivitet på det aktuelle campus og fagmiljø (fakultet), mens det sjelden flyttes studieplasser på tvers av campus eller fagmiljøer.

Gitt dilemmaene som er beskrevet over samt behovet for endringer på tvers av fakulteter og campus, ser prosjektgruppen behov for å etablere mekanismer for omfordeling mellom enheter. Dette ligger også som en klar bestilling i prosjektets mandat hvor det heter «*Utvikle og beskrive en strategi/modell for beslutninger knyttet til studieporteføljen inkl. hvordan evt. omfordele studieplasser intern på fakultet, mellom fakulteter og mellom campus».*

Prosjektgruppen foreslår derfor en spesifisering av kriterier for 0-opptak og hvilken prosess som skal følges for å vurdere behov for å omfordele ressurser for å kunne sette i gang nye studie-tilbud. Prosjektgruppen foreslår at studietilbud og studieretninger med færre enn 20 studenter i snitt siste 3 år (per 1. oktober), skal vurderes for 0-opptak. For utøvende kunstneriske utdanninger settes tallet til 15 studenter. Når utdanningene med lavt studenttall er identifisert, skal fagmiljøet (som nå) komme med forslag til videreutvikling. Men i motsetning til i dag hvor forslaget vurderes og besluttes på fakultetsnivå, foreslås det at dette vurderes av en institusjonell gruppe, og ses opp mot andre forslag til utvikling av studieporteføljen. Den institusjonelle og tverrfakultære gruppa skal vurdere hvor USNs muligheter for faglig videreutvikling er størst, gitt vår profil og faglige forutsetninger, samtidig som vi skal svare på samfunnets kompetansebehov. Gruppa vil ha et særlig ansvar for å vurdere behov for tverrfaglige initiativ for å svare på samfunnets kunnskaps- og kompetanseutfordringer og sektorovergripende samfunnsutfordringer. Det foreslås at den institusjonelle gruppa ledes av viserektor for utdanning og i tillegg består av dekanene, student-representant, økonomidirektør, studiedirektør og en representant for tjenestemanns-organisasjonene.

Selv om det vil være en liten del av USNs studieportefølje som årlig vurderes på denne måten, er det avgjørende at ordningen oppfattes som legitim på institusjonen. For å sikre legitimitet og at alle enheter er med i fornyelsesarbeidet, skal det over en femårsperiode være balanse i resultatet av omfordelingen mellom fakulteter og campuser, med mindre styret gjør strategiske beslutninger som påvirker campusstrukturen og fordelingen mellom fakultetene.

6.3.2 Prosess for vurdering av omfordeling

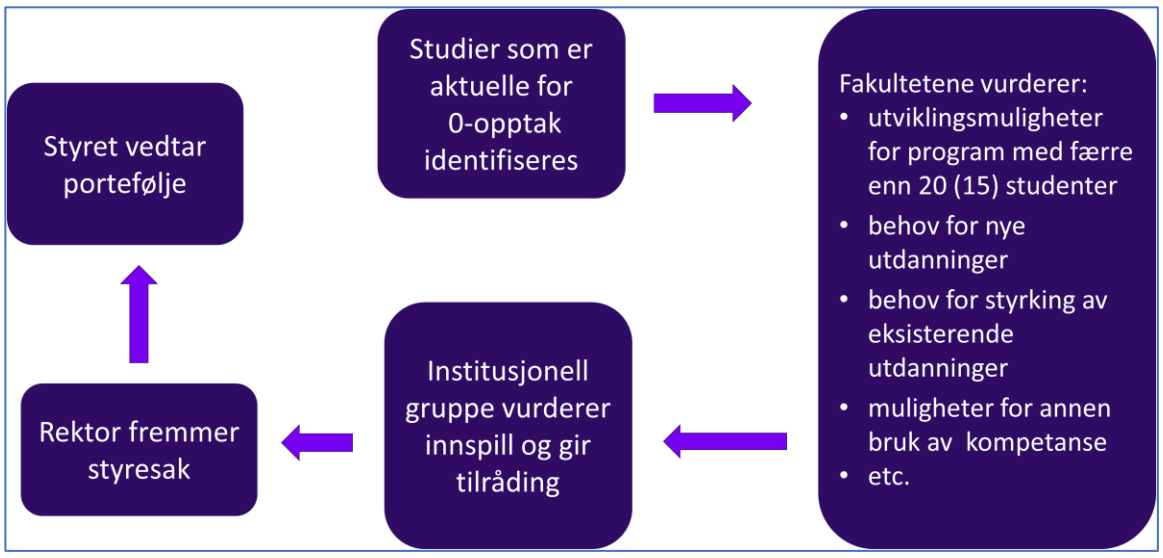
Fellesadministrasjonen ved universitetet vil få en overvåkingsfunksjon med å utarbeide oversikter til fakultetene hvert år over utdanningsprogram/studieretninger med færre enn 20 nye studenter (15 for utøvende kunstneriske utdanninger).

For utdanninger med lave studenttall i første studieår (færre enn 20 (15) i snitt siste tre år) skal fakultetet gjøre en helhetlig vurdering av studieprogrammet og tilhørende fagmiljø, inkludert utviklingen i søker- og kandidattall, studentenes vurderinger av utdanningen, forskningen i tilknytningen i utdanningen, økonomi, USNs hovedprofil og politiske føringer. Ut fra denne helhetsvurderingen skal fakultetet gi en anbefaling om mulige utviklingsmuligheter for utdanningen og fagmiljøet, men også se på behov for nye utdanninger, styrking av eksisterende utdanninger og mulighet for alternativ bruk av kompetansen i fagmiljøet som berøres. Vurderingen skjer skriftlig og til et fast tidspunkt hvert år. Den institusjonelle gruppa skal vurdere alle innspillene fra fakultetene i lys av samfunnsbehov og USNs strategi, og gir råd til rektor om bruk av ressursene for å utvikle USNs utdanningsportefølje og fagmiljøer videre.

Dersom et studium blir besluttet videreført til tross for færre enn 20 (15) nye studenter og rekrutteringen ikke bedrer seg, skal studiet vurderes på nytt for 0-opptak etter tre år.

Selv om det besluttes 0-opptak i en utdanning og overføring av ressursene til et annet fagområde, har studentene som allerede er i gang med studiet, krav på å få fullføre sin utdanning. Fagmiljøet vil også ha behov for tid til omstilling. Prosjektgruppen foreslår derfor en gradvis omfordeling i de tilfeller det er aktuelt, men en prosentvis overføring over 1-5 år avhengig av om det er tale om et årstudium, BA eller MA studium.

Prosessen kan illustreres i følgende figur:

Figur 25: Illustrasjon av prosess for mulig omfordeling av studieplasser

Et forslag til årshjul for arbeidet med studieporteføljen hvor den nye institusjonelle gruppen er skrevet inn, ligger i vedlegg 4. Av denne framgår det at arbeidet med studieporteføljen i store trekk følger de prosedyrer som gjelder i dag, men at den institusjonelle gruppen i august/september skal vurdere forslag til 0-opptak for påfølgende år og vurdere fakultetenes egne initiativ opp mot behov for nye initiativ og eventuell omfordeling av ressurser.

VEDLEGG

1. Mandat vedtatt 24.04.23
2. A Gruppeoppgave strategikonferanse
   B Oppsummering av innspill fra strategikonferanse 2023
3. Innspill fra studentledere okt/nov 2023
4. Forslag til årshjul for arbeid med studieporteføljen